

NORDISK REVY

tidning för vetenskaplig kritik och universitetsangelägenheter

under medverkan af

Proff. O. J. Alin, H. N. Almquist, P. T. Cleve, C. Goos, J. Hagströmer, S. E. Henschen, H. H. Hildebrandsson, Edv. Hjelt, L. F. Leffler, C. G. Lundquist, C. R. Nyblom, U. R. F. Sundelin; Bibliot. A. C. Drolsum; Adj. P. A. Geijer; Labor. M. G. Blix; Doce. J. E. Berggren, H. Bergstedt, K. H. Blomberg, S. J. Boëthius, A. L. Bygdén, O. A. Danielsson, D. Davidson, J. A. Ekman, A. Erdmann, H. G. Hjärne, O. V. Knös, J. A. Lundell, A. N. Lundström, A. F. Schagerström, J. H. E. Schück, S. A. H. Sjögren, A. L. A. Söderblom, J. H. Théel, P. J. Vising, O. Widman; Fil. dr. M. Billing, R. Hertzberg; Jur. kand. C. O. Montan; Bibl.-amann. C. H. E. Lewenhaupt, E. H. Lind, C. G. Stjernström; Fil. lic. A. Bendixson, H. von Feilitzen; Fil. kand. R. Arpi m. fl.

utgifven af

Docenten **Adolf Noreen**, Upsala.

K. Möllersvärd's förlag.

Teologi.

Rudin, W., Evighetsvinklar. Ny följd. Predikningar öfver kyrkoårets texter. Första häftet. Sthlm. Alb. Nilson. 1883. Pris 1,25.

Wikner, P., Predikningar från åren 1879—1881. Sthlm. Norstedt & Söner. Pris 2,25.

Blessing, G., Prädikener over Kirkeaaarets Evangelier. Udgivet efter Forfattarens Død ved Karl Schöning. Häfkena 1—6. Arbetet utkommer fullst. i omkr. 8 h. å 50 öre h. Kristiania, Alb. Cammermeyer, 1883.

Sammanställningen af dessa trenne predikosamlingar hvilat närmast blott på det yttre skälet, att de alla tre samtidigt utkommit och att rec. haft anledning att här på en gång omnämna dem. Men *det* hafva de dock för öfrigt med hvarandra gemensamt, att de icke blott till följd af sitt värde i och för sig, utan tillika för de *personlighetens* skull, från hvilka de utgått, utöfvat på åhörarne ett stort inflytande.

Om hvarje predikosamling, äfven om den utmärktaste, kan man i viss mening säga: hon innehåller ingen ting nytt. De grundsanningar, som af predikanten måste fram-bäras, äro nämligen alltid de samma, hvarföre man ock å andra sidan skulle kunna säga, att de ständigt *förblifva nya*. Men ju mera en af kristendomen genomträngd personlighet blir sig själf trogen och låter den rikedom af gåfvor och egendomligheter, hvilken förefinnes hos *hvarje* personlighet, komma till utveckling, desto säkrare är det, att han "af sin fatabur" skall bära fram icke blott *gammalt*, utan äfven *nytt*. Att detta i högre grad än vanligt gäller om prof. Rudin och docenten Wikner, skall läsaren lätt finna, i synnerhet hos den senare. — Båda dessa predikanter äga mycken förmåga att hos sina åhörare kunna framkalla förut icke kända

andliga behof, att sprida ljus öfver och förklara dunkla, halft oförstådda sådana samt att gå till mötes och tillfredsställa de sålunda framkallade eller redan förut kända behoven. Men hvad som därjämte särskildt utmärker prof. R. är hans ovanliga gåfva att upplåta det gudomliga ordets outtömliga skatter, att låta det framträda såsom "en domare öfver hjärtats uppsåt och tankar," att ställa åhöraren under dess undervisande, bestraffande, upprättande och i rättfärdighet uppfostrande verksamhet. I sammanhang härmed står äfven den omständigheten, att prof. R. ofta vet att framhålla och på ett osökt sätt bringa till användning *enskildheter* i predikotexten, hvilkas betydelse vanligen undgår predikantens uppmärksamhet. I dessa afseenden kan prof. R. ställas vid sidan af Beck och Menken.

Vid en akademisk disputationsakt hörde rec. docenten Wikner yttra till prof. R. såsom preses, att dennes då utgifna afhandling vittnade om, att författaren ägde ett ovanligt fint öra för den *אֵלֶּיךָ יְיָ* som blåser genom mänskligheten. Rec. tror, att doc. Wikner själf icke saknar detta fina hörselsinne. Det är utan tvifvel detta, som kommer honom att förnimma Guds Andes närvaro i mången företeelse, hvori den, som saknar nämnda sinne, ingen ting annat förnimmer än det hvardagliga eller ock det visserligen ovanliga, men endast af slumpen eller tillfälligheten framkallade. Om riktigheten häraf bära de af doc. W. nu och förut offentliggjorda predikningarna vittne. Hvad som enligt rec:s mening utgör doc. W:s starkaste sida såsom predikant, är att framhålla rättfärdighetens och sanningens oeftergifliga kraf på oss, att göra gällande nödvändigheten af personlig gemenskap med Kristus såsom konung i rättfärdighetens och sanningens rike samt att på ett gripande sätt å andra sidan framställa orättfärdigheten och lögnen i deras allting upplösande, allting i ofrid och disharmoni med sig själf försättande makt. Skönare och djupare tankar än dem Doc. W. i detta afseende uttalat har rec. ingen-

städes inom den af honom kända predikoliteraturen funnit. För öfrigt utmärka sig alla doc. W:s predikningar för framställningssättets klarhet och ädla behag.

Hvad slutligen Pastor Blessings predikningar angår, så framlägger författaren i dem efter en enkel och väl funnen disposition predikotextens innehåll på ett flädrfritt, klart undervisande och uppbyggande sätt, och de förtjäna därför att framställas såsom verkliga mönster för en populär predikan.

J. E. B.

Till redaktionen insänt:

Farrar, F. W. Apostelen Paulus. Bearbejdet Oversættelse af Emil Christiani, Sognepræst i Nysted. Kbh. Andr. Schou. 1883. H. 9—10. Arbetet utkommer i omkr. 11 h. à 0,85 h.

Juridik.

Voigt, Moritz. Die XII Tafeln, Das Civil- und Criminal-recht der XII Tafeln. II Band, Verl. v. A. G. Liebeskind. Leipzig 1883. X+845 ss. 8:o. sh. 13,60.

Detta verk af den förut genom flere arbeten på den romerska rättens område (bland hvilka ett: "Die Lehre vom Jus naturale æquum et bonum und Jus gentium der Römer," är af större omfång) kände författaren, utgör andra bandet af ett större helt: "Die XII Tafeln. Geschichte und System des Civil- und Criminal-rechtes, wie -Processes der XII Tafeln nebst deren Fragmenten", hvars första band ännu ej utkommit. I afvaktan på detta första band, hvilket, enligt tillkännagifvande, skall innehålla den historiska och allmänna juridiska delen (däri inbegripna civil- och kriminal-processen) jämte fragmenten af de Tolf Tafelorna, och i hvilket vi väl sålunda hafva att vänta framställningen af förf:s åsikter om hvad som kan anses utgöra äkta återstoder af denna ryktbara lag, på hvars restauration århundradens mödor blifvit nedlagda, inskränka vi oss — hälst i detta andra band öfveralt hänvisningar göras till det ännu ej utkomna första — här till ett summariskt angifvande af det nu utkomna bandets innehåll.

De civilrättsliga grundsätserna framställas (ss. 1—777) i tre afdelningar. Den första af dessa, hvilken handlar om sakrätterna, delas i 5 kapitel, af hvilka det 1:sta behandlar sakrätterna i allmänhet, det 2:dra libertas eller status-rätt, det 3:dje manus eller proprietets-rätt, det 4:de universal-succession och det 5:te tutela eller skydds-rätt. Den andra afdelningen, som handlar om fordringsrätterna, innehåller 2 kapitel, af hvilka det 1:sta behandlar fordringsrätterna i allmänhet och det 2:dra de särskilda arterna af fordrings-rätt under rubrikerna: contractus, quasicontractus, delicta (privata), i quasidelicta samt actiones af civil-processuell tendens. Den tredje afdelningen, som handlar om de personliga rättigheterna öfver annan person, innehåller 4 kapitel, af hvilka det 1:sta behandlar patronatet, det 2:dra mannens myndighet öfver hustrun, det 3:dje cura öfver nepos och furiosus och det 4:de korporationens rätt öfver sina medlemmar.

Åt kriminalrättsgrundsätserna ägnas den återstående delen (ss. 781—845) af bandet. Först bestämes kriminalförbrytelsens begrepp och lemnas en öfversikt af de särskilda arterna däraf vid tiden för de Tolf Tafelornas lag. Därefter framställas de särskilda slagen af kriminalförbrytelser hvar för sig.

I. L.

Fulda, Das Verbrechertum. Drei Vorträge. Heidelberg, Carl Winter's Universitätsbuchhandlung, 1883. 77 s. (Sammlung von Vorträgen. Herausgegeben von W. Frommel und Friedr. Pfaff, IX, 4, 5). Pris 1,20 rmk.

Denna lilla skrift af en genom flere arbeten öfver fängelseväsendet känd författare innehåller tre rätt läsvärda föredrag i några härmed nära besläktade ämnen. Det första föredraget handlar om orsakerna till brott och om medlen att minska verkningarna af dessa orsaker. Förf. varnar för den åsikten, att brottslingars bestraffande utgör ett radikalmedel mot begäendet af brott. Särskildt framhåller han nödvändigheten af energiska uppfostringsåtgärder med afseende å brottsliga och vanvårdade barn, äfvensom af ett kraftigt understöd åt frigifna straffångar. Det andra af föredragen sysselsätter sig med lösdrifveriets tillväxt inom det tyska riket. Såsom ett praktiskt medel för bekämpandet af detta onda förordar förf. dels grundandet af arbetsinrättningar efter mönstret af den vid Bielefeld i Westfalen anlagda arbetskolonien Wilhelmsdorf, hvarest utblottade personer erhålla tillfälle att genom arbete förskaffa sig nya kläder och verktyg, hvarefter det anvisas dem arbete å annat håll, dels anordnandet af herbergen och matstationer för dem, som äro på väg till sådana inrättningar, på det att enskilde personer ej må draga sig för att afvisa tiggare, utan all den planlösa välgörenhet, hvarpå lösdrifvare lefva och, efter hvad erfarenheten visat, ofta lefva mycket godt, kunna upphöra. Det tredje och sista föredraget utgör hufvudsakligen en redogörelse för några yttranden om deportationen vid den internationella fängelsekongressen i Stockholm. Förf. uttalar sig emot användningen af denna straffart.

J. H—r.

Rittner, Zur Pathologie des modernen Strafvollzuges. Zwei Abhandlungen. Hagen i. W. und Leipzig. Hermann Risel & C:o, 1883. 51 s. Pris 0,60 rmk.

Förf. betecknar det sätt, hvarpå straffen nu för tiden verkställas, såsom sjukligt, såsom "an Liberalismus und Complizirtheit leidend." Den ena af de två afhandlingar, som boken innehåller, är riktad mot den vilkorliga frigifningen. Dock tyckes förf. mindre ogilla detta institut i och för sig, än dess ordnande i lagstiftningsväg. Han synes egentligen ej ha något emot, att straffångar kunna erhålla afkortning i strafftiden under vilkor, att de iakttaga ett ostraffligt och ordentligt lefnadssätt. Men han vill, att en sådan afkortning skall beviljas i nådeväg. Motsatsen betraktar han såsom ett ingrepp i monarkens benämningsrätt, hvilket ingrepp särskildt är betänkligt i en tid, i hvilken "der vorgeschrittene Parlamentarismus", "der

doctrinäre Liberalismus“, „der pantheistische Radicalismus“ och „der bluttriefende Nihilismus“ äro moment i kulturlifvet, som ej uppmuntra till att också på straffrättens område försvaga den högsta mänskliga auktoriteten. I den senare afhandlingen förordas frihetsstraffens förenkling. Den innehåller emellertid egentligen blott några uttalanden vid den internationella fängelsekongressen i Stockholm. Hvad den kände kriminalisten och statsmannen prof. Pessina i Neapel anförde i ämnet, säger sig förf., som förväxlar denne med en son, hvilken äfven deltog i kongressen, kunna saklöst förbigå, enär Pessina i förteckningen öfver kongressens medlemmar upptages såsom juris studerande och förf. ej fäster någon vikt vid en alldeles oerfaren ung mans utgjutelser. Egendomlig är förf:s åsigt, att en reform af frihetsstraffen ej kan med framgång genomföras annorledes än genom internationella fördrag.

J. H—r.

Kleen, Richard, Försök till framställning i naturrätt och rättsliga förbegrepp. Förra afdelningen: Allmän naturrätt. Förra delen: De naturliga rättsbegreppens giltighet. Förra bandet. 714 ss., stor 8:o. Sthlm. Jos. Seligmann & C:s förlag. Pris 9 kr.

Filosofi. *)

Hostinsky, O. Ueber die Bedeutung der praktischen Ideen Herbart's für die allgemeine Ästhetik, Prag. Rivnac. 1883. 8:o. 31 ss.

Ästetiken är onekligen den del af den filosofiska vetenskapen, som lidit mest af en från vissa allmänna begrepp och former utgående, här och där genom lösa analogier understödd konstruktion. Och det är en af den Herbart'ska skolans ej minsta förtjänster att på detta område hafva infört en mera verkligt vetenskaplig, på analys af erfarenheten grundad metod, fri från svärmisk oklarhet och från blott skenbart begreppsmässiga fantasier. Men äfven hos denna skolas främsta målsmän, såsom hos Robert Zimmermann, har hittills ej så ringa rester af den gamla konstruktionsmetoden dock i vissa detaljer kommit att stå kvar, trots den i allmänhet bättre grundriktningen.

Föreliggande lilla arbete utgör ett ganska skarpsinnigt påvisande häraf uti en ej oviktig punkt, nämligen den hos Zimmermann liksom hos flera af skolans öfriga anhängare förekommande redogörelsen för de fem allmänna ästhetiska grundformerna (des Grossen, des Charakteristischen, des Einklangs, der Correctheit u. der Ausgleichung). Som bekant leder sig Zimmermann till dessa ästhetiska begrepp genom analogi från Herbart's fem praktiska ideer. Dr. Hostinsky uppvisar nu för det första, hurusom ett dylikt sätt att behandla ästetikens problem var alldeles främmande för Herbart's eget åskådningssätt, hvarför han såsom stöd anför flera citat från dennes skrifter; samt vidare för det andra, hurusom den af Zimmermann åberopade analogien, på ett enda undantag när (nämligen

mellan »Idee des Wohlwollens» och »Form des Einklangs») är blott skenbar. — Hvad man i denna fråga kanske ytterligare skulle hafva önskat undersökt, det vore riktigheten af de Zimmermann'ska grundformerna i och för sig, oafsedt analogien, men en sådan undersökning låg ej omedelbart inom förf:s uppgift, hvarför han håller icke söker utföra någon fullständig sådan, ehuru han emellanåt står omedelbart på gränsen däraf. — Emellertid böra vi vara förf. tacksamma för hvad han presterat, hvilket mera är utredande af en metodfråga, än en undersökning af saken själf; hans arbete bör i sin mån bidra till införandet af en mera nykter, verkligt vetenskaplig metod inom ett af de filosofiska gebit, som i våra dagar framför andra behöfva en »magna instauratio.»

S—e.

Historia.

Müller, C. *Claudii Ptolemæi Geographia*. E codicibus recognovit, prolegomenis, annotatione, indicibus, tabulis instruxit. Voluminis primi pars prima. Paris, Firmin Didot, 1883. 570 s. 8:o.

Denna nya, med särdeles rikhaltig kritisk apparat försedd edition af Ptolemæus torde hädanefter göra alla äldre tämligen öfverflödiga. Det nu utkomna första bandet innehåller de trenne första böckerna i den grekiska urtexten jämte latinsk öfversättning i motsatta spalten, i öfverensstämmelse med bruket i de Didotska upplagorna. De *satis ampla prolegomena*, i hvilka utgifvaren kommer att redogöra för de olika handskrifterna och sitt förfarande vid deras begagnande, har man att vänta först i ett följande band, tillika med fortsättningen af själfva texten; i tredje bandet skola kartorna inrymmas, hvilkas behandling torde blifva af synnerligt intresse. I noterna under texten meddelas, utom talrika varianter, äfven förklaringar af de ptolemæiska ortnamnens mer eller mindre sannolika betydelse. Vi vilja endast påpeka några ställen, som äro af betydelse för den nordiska forntidsgeografien. Sid. 105 uttalar utgifvaren såsom otvifvelaktigt, att Ptolemæus med *Thule* menar *Mainland*, den största af Shetlandsöarna; några rättelser äro gjorda i afseende på graduppgifterna. I *andra* boken, XI: 16, omtalas de öar, som »ligga ofvan om Germanien»; utg. föredrager läsarten *Σκανδία* framför *Σκάνδεια* eller *Σκανδεία*; *Χαλδευοί*, som han sätter i texten, anser han måhända böra läsas *Χαλεινοί* eller *Χαλινοί* = *Hallin* hos Jordanes och beteckna *Halland*; Skandiens »västliga» folkslag heta enligt de i texten upptagna namnen *Φανόναι* och *Φιγαίσοι*, båda lika svårtydda som de öfriga, mångskiftande varianterna. *Γοῦται* vill utg. hellre rätta till *Γαῦται* i enlighet med Procopius. Om *Αεῶνοι* [varr. *Αεῶναι*, *Αεῶναι*], som bo i »midten», yttrar utg. ingen bestämd åsikt; kanske är det korrumpert af något namn, liknande Taciti *Suiones*, snarare än Plinii *Hilleviones*.

H—e.

Lütken, O. Om Peter Willemoës. Udgivet i Anledning af Hundredaars-Dagen för Peter Willemoës.

*) Ett från prof. Ax. Nyblæus insändt gemäle hinner först i nästa nummer införas.

Födelse den 11 maj 1883 af Solieutenant-Selskabet i Kjøbenhavn. Kjøbenhavn 1883. Lehmann & Stage 128 ss. 8:o

Denna skrift innehåller åtskilliga biografiska uppgifter om sjöhjälten Peter Willemoës, bref af hans hand, samt en skildring af slaget på Köpenhamns redd 1801, där han spelade en så ärofull roll. Säsom ett bidrag till den danska krigshistorien i början af detta århundrade förtjänar arbetet uppmärksamhet till följd af de nya upplysningar, som här meddelas.

H—e.

Wickberg, Rudolf. Om Kelterna, Frankrikes och Brittanniens forna bebyggare (Ur vår tids forskning n:o 32). 1 kr. 25 öre.

Aarbøger for nord. Oldkynd. og Historie. 1883. 2 häft. Zerniernes Reiser i Norden. Af Japetus Steenstrup.

Antiquarisk tidskrift för Sverige. D. 7. H. 1—3. Heraldiska studier af Hans Hildebrand. Samling af bemärkelsedagar, tecken, märken, ordspråk och skrocc rörande väderleken af H. H. Hildebrandsson. Leibniz' bref till Sparvenfelt, utgifna af H. Wieselgren.

Historisk tidskrift utg. af sv. hist. fören. 1883. H. 3. Bidrag till historien om Sigismunds förhållande till det Habsburgska huset 1589—1604 af H. Hjärne. Johan Adolf Clodts anteckningar af M. Weibull (forts.). Bidrag till varägerfrågan af Nils Höjer.

Historisk tidskrift udg. af den norske hist. forening, R. 2. B. 4, H. 1. Om Lendermandsklassens Talrighed i 12 og 13 Aarhundrede af Gustaf Storm.

Historisk Tidsskrift, 5 Række, udg. af den danske hist. Foren. B. 4, H. 1. Dansk Historiografi i det 18:de Aarhundrede af C. Paludan-Müller. Hertugen af Gottorps Indflydelse paa Fredsforhandlingerne i Nimwegen, Fontainebleau og Lund af V. L. Nannestad. Fortegnelse over dansk historisk Litteratur vedrørende Danmarks Historie for Aaret 1882 ved W. Mollerup.

Literaturhistoria.

Nyare bidrag till kännedom om de Svenska Landsmälen och Svenskt Folkliif. Bih. I. 1. En Lustigh Comoedia om Konung Gustaf Then Första af *Andreas Johannis Prytz*. Tredje gången upplagd med ett tillägg om de folkliga beståndsdelarne i det svenska skoldramet, utg. af *J. A. Lundell*. 157 ss. Pris (separat) 4 kr.

Svenska landsmålsföreningarnes tidskrift har hittills af lätt förklarliga skäl inskränkt sin verksamhet till frågor, hvilka mera utslutande beröra rent språkliga och etnologiska ämnen. Med det nu utgifna arbetet hafva föreningarna dock slagit in på ett verksamhetsfält som äfven står i samband med literaturhistorien, och det är ann. en kär plikt att erkänna såväl det förtjänstfulla sätt, på hvilket denna tanke sattes i verket som ock själfva ideen. Det är nämligen första gången som ett äldre svenskt drama framträdt både i en för den stora allmänheten lätt tillgänglig upplaga och i ett skick, som tillfredsställer den moderna filologiens kraf. Det är väl sant, att afsikten icke varit att i literaturhistoriskt intresse utgifva detta arbete, men desto mera är man utgifvaren tack skyldig för det sätt, på hvilket han vetat att tillgodose äfven dessa anspråk. Genom ett dylikt samarbete mellan olika kunskapsgrenar sparas både tid och

kostnader. Att doc. Lundell (i motsats mot den aktade historiske forskaren i Ny Svensk Tidskrift 1882 h. 5.) erkänt fördelarna häraf, förtjänar alt erkännande.

Orsaken hvarför detta drama utgifvits är naturligen att söka i de där förekommande scenerna på dalmål. Första gången dialektiska inblandningar förekomma i något drama är så vidt vi för tillfället erinra oss i Plauti Poenulus, men som Plautus öfverhufvud kan sägas hafva inverkat föga på det efterföljande dramat, har detta exempel troligen haft ringa inflytande. Den provençaliskt-italienska poesien erbjuder väl liksom de äldsta spanska dramerna (af Gil Vicente och Torres Naharro) exempel på en blandspråksliteratur, men egentliga dialektscener kunna dessa knapt sägas innehålla. I Comedia Tinellania af Naharro tala dock en romersk kardinals olika tjänare följande språk: franska, latin, italienska, portugisiska och valencianska, hvilket sistnämnda ännu måhända ej kan anses såsom dialekt, då kastilianskan först vid denna tid började att stadga sig såsom det spanska literaturspråket. I de flesta literaturer gör sig för öfrigt vid femtonhundratalets början en tendens gällande att kraftigare karakterisera de uppträdande personerna genom att låta dem tala ett för dem egendomligt tungomål. Så t. ex. då författaren af den nyligen upptäckta latinska skolkomedien Codrus låter sin hjälte — en representant för det medeltida barbariet — tala det afskyvärdaste kökslatin, eller då Dekker i The Shoemakers' Holyday låter en af de uppträdande uttrycka sig på flemska, då Chapman inblandar tyska i sitt skådespel Alfonsus, ja, äfven då Shakspeare i Henrik V blott vill låta Katharina förstå franska. Egentlig dialekt synes såvidt vi veta, först förekomma hos Angelo Ruzzante i dennes maskkomedier, där de handlande personerna uttrycka sig på venetiansk, bolognesisk, bergamaskisk, paduansk, grekisk och florentinsk folkdialekt. Några beröringspunkter mellan denna dialektkomedi och den svenska dramatiken kunna naturligen ej spåras, och ideen är hos oss troligen hämtad från tyskan, där dylika dialektscener talrikt förekomma t. ex. hos Omichius (nedertyska), Hayneccius (thüringska), Goebel och Pondo (nedertyska) samt i Tragoedia von einem ungerechten Richter (braunschweigiska) m. m. Mest utvecklad är kanske detta hos hertig Heinrich Julius af Braunschweig.

Den redogörelse för det äldre svenska dramats historia, som Doc. Lundell bifogat sin upplaga är särdeles klart och redigt skriven, ehuru den naturligen ej kan innehålla mycket nytt efter Prof. Ljunggrens uttömmande framställning af samma ämne. Med alt erkännande åt denna del af utgifvarens arbete, torde det tillåtas oss att afsluta denna anmälan med några obetydliga sakanmärkingar. Så synes han — i likhet med så mången literaturhistoriker — ej nog skarpt hafva skilt på den äldre och den yngre formen af den s. k. skolkomedien. Den äldre framgick tydligen ej ur någon sträfvan att minska Terentii skadliga inflytande på ungdom (sid. 86) utan dels ur humanismens behof att efterbilda den klassiska literaturen, dels ur dess böjelse att i dessa dramer finna en vehikel för riktingens antiskolastiska ideer. I allmänhet är "skolkomedien" en bland literaturhistoriens mest förvillande och olämpliga termini tecnici. Den enda enheten är, som doc. Lundell anmärker, att den skrefs af skollärare och professorer och uppfördes af skolynglingar och studenter. Den äldre skolkomedien var en frukt af tidens klassiska studier, den senare sammanföll gan-

ska snart med medeltidens ursprungligen kyrkliga drama. Därför är det äfven orätt att (sid. 87) frändöma skoldramat i allmänhet alt inflytande från antiken. Man behöver blott läsa den 1512 utgifna kommenterade upplagan af Henno för att finna med hvilken ängslig noggrannhet författarne sökte ställa sig de antika smakreglerna till efterrättelse. Först det senare med medeltidsdramat nästan identiska skoldramat emanciperade sig från detta inflytande.

Ej håller har utgifvaren, enligt vår tanke, tillräckligt uppmärksammat de forskningar, som efter publicerandet af Ljungrens arbete pågått angående de s. k. engelska komedianterna. Nu äger man ej rätt att (sid. 91) anse dessa som "snarast en omarbetad upplaga af de tidigare gyeklarne". De voro nämligen regelrette skådespelare, af hvilka några voro celebriteter inom sitt fack. Likaså är det en föråldrad åsikt att (sid. 122) anse "att det engelska skådespelet står i skuld hos nederländerna och att clownen ursprungligen är en holländsk pickelhäring". Namnet — ett af de många, med hvilka typen hedrades — kommer väl därifrån, men själfva typen är engelsk (jfr Tittman III p. XXIV. Missförståndet synes hafva uppkommit genom en feluppfattning af Tittman XIV pag. XLIII).

Sid. 111 anför utgifvaren såsom exempel på visor inströdda i skådespel körerna i Phasma, men som det synes oss ej fullt lämpligt, då dessa tydligen äro direkta efterbildningar (såsom t. ex. i Henno) af de antika körerna.

Ännu några obetydliga anmärkningar skulle kunna tilläggas, men i likhet med de anförda, äga de ytterst ringa betydelse för värdet af detta arbete, som vi utan tvekan på det varmaste kunna rekommendera åt denna tidskrifts läsare.

H. S.

Brinckmeyer, E. Die provenzalischen Troubadours als lyrische und politische Dichter. Mit Proben ihrer Dichtungen. Göttingen, Vand. & Rupr. 1882. 270 s.

Det är trots titeln ej blott i lyrik och politik som förf. följer de prov. skalderna; det är i alla deras literära alster, äfven i novellen, lärodikten, brefven, tensonen m. m. Förf. har altså framställt prov. poesiers historia i allmänhet, hvarvid, såsom tillbörligt i denna egendomliga literatur, lyriken och de politiska dikterna särskildt beaktas. Alldeles åsidosatta äro dock epopeerna, hvilka likväl ej äro så få som förf. tror (s. 18). Förf. säger sig i sin bok framlägga resultatet af mångåriga studier. Mångåriga må de vara — ref. erinrar sig ett liknande verk af förf. redan anno 1844: Die prov. Troubadours nach ihrer Sprache etc. — nytt bringa de ej. Den som ej låter sig afskräckas af större utförlighet, af kritisk och strängt vetenskaplig framställning eller af en friare, men elegant metrisk och rimmad öfersättning i stället för förf:s ordtrogna, den skall säkert fortfarande läsa samma saker genialiskt framställda i Diez' Leben und Werke der Troubadours (1829) och Diez' öfriga skrifter öfver samma literatur. Då nu därtill nyssnämnda hufvudverk af Diez utkommit i ny, lätt tillgänglig upplaga med hänvisningar till senare forskningar af Bartsch (1882), kan förf:s bok väl räknas på publik blott bland dem, för hvilka korthet gäller som förtjänst. Den trogna öfverensstämmelsen med Diez är en borgen för, att förf. ej ofta för läsaren vilse. Hvad utöfver Diez framstälts om trouba-

dourers och jongleurers förhållande till hvarandra är ganska beaktansvärdt.

J. V.

Warburg, Karl. Svensk litteraturhistoria i sammandrag. 2:dra uppl. Sthlm, Norstedt & Söner. 1 kr. 75 öre.

Österländska språk.

Literatur-Blatt für Orientalische Philologie, unter Mitwirkung von D:r Johannes Klatt in Berlin herausgegeben von Prof. Ernst Kuhn in München. I B. I H. (1 Okt. 1883). 8:o. Leipzig, Schultze. — Subskriptionspris för 12 månatliga häften om 2—3 ark 15 mk, enskilda häften 2 mk.

Denna nya tidskrift för vetenskaplig kritik inom det ofvannämnda vidsträckt området, som kan anses omfatta alla asiatiska, afrikanska och australiska språk, utmärker sig från andra liknande företag till en början genom följande små särskilda drag: en möjligast fullständig litteraturförteckning, hvarje anmälares namn fullständigt angifvet och hans ortografi respekterad, samt slutligen medgifvandet, att recensionerna kunna få skrivas på hvilket som helst af de fyra stora kulturspråken, hvilket tyder på utsikten af en öfver hela Europa utbredd krets af medarbetare. Emellertid innehåller det föreliggande första häftet blott tyska uppsatser. — Med anledning af Parker's "Concise grammar of the Malagasy language" (5 shill.) rekommenderar *G. v. Gabelentz* Trübners "Collection of simplified grammars", som nu under R. Rosts ledning lofvar att blifva ett "högst värdefullt medel att utbreda den genom F. Müllers bekanta 'Grundriss' skizzerade allmänna språkvetenskapen". För öfrigt berömmes Parkers bok (N:o 4 af nyssnämnda samling) som enkel och lättfattlig, ehuru den saknar den välbehöfliga belysning, som en jämförelse med andra malajiska språk kunde gifva. Därefter följer *L. v. Schroeder's* utförliga anmälan (9 sid.) af Vol. I af "The Çrauta Sūtra of Apastamba" utgifven med Rudradatta's förträffliga kommentar af prof. Garbe i Königsberg (och väl trykt i baptistiska missionens tryckeri i Kalkutta, 1882; Trübner, 10 sh.), ett betydande på fyra Voll. beräknadt arbete, som i hög grad kommer att underlätta studiet af den så viktiga indiska offerritualen och den dithörande omfångsrika och svårfattliga inhemska literaturen. *Bartholomæ* lemnar en utförlig och för den på det eranska fältet hemmastadde filologen särdeles intressant kritik (9 ss.) af Darmesteters "Etudes iraniennes" (2 TT. Paris, Vieweg, 30 fr.). Som arbetets svaga sida framhålles alt, som rör den numera företrädesvis viktiga ljudläran, och som den bästa af dess många afdelningar den sista, hvilken behandlar den eraniska sagoverlden. Den bekante orientalist *Mordtmann* i Konstantinopel reserverar sig i en kort anmälan (2 ss.) mot kappadociern Karolides' lingvistiskt komparativa funderingar (i τὰ Κόμανα καὶ τὰ ἐρείπια αὐτῶν, Athen, 1882) öfver inskrifterna på de nyligen upptäckta viktiga ruinerna vid det gamla Komana (nu Gömenek) i Kataonien (jfr Waddington i "Bulletin de Correspondance hellénique" för februari 1883), och lemnar därefter en bibliografisk anmälan (5 ss.) af en nyligen från en arabisk offi-

cin i Konstantinopel utgången katalog öfver handskrifterna i Hamidijje-medresens (en vid Abdulhamids mausolé fästad skolas) bibliotek. Slutligen finnes i *Prætorius'* recension (5 ss.) af den ofvan nämde Mordtmanns och D. Müllers utmärkta arbete "Sabäische Denkmäler" (separataftryck ur Wienerakademiens handlingar, Gerolds Sohn, 9 mk.) lika mycket af intresse för den semitiska filologen som i Bartholomæus ofvannämnda kritik för den indoeuropeiska. Därefter följer den orientaliska *bibliografen* (9 ss.) omfattande alla under år 1883 (och undantagsvis 1882) utkomna böcker, som kunna föras under rubrikerna "Allgemeines", "Malayisch-Polynesisches Sprachgebiet", "China", "Japan" och "Hinterindien". Här är tryck, anordning och alla detaljer så identiskt lika med Friedericis från samma förlag årligen utkommande "Bibliotheca orientalis", att man synes kunna förmoda det denna af Klatt redigerade afdelning kommer att med hvarje årgång i själfva verket bilda det årliga bandet af nyssnämnda utmärkta katalog. Af de 7 "kleinere Mittheilungen", som afsluta häftet, synas rec. den om Bezold och Hommels "Zeitschr. für Keilschriftforschung", som skall utkomma hos Schulze i Leipzig, och den om en i Lahore utgifven Präkrit-grammatik med kommentar och engelsk översättning, som kan erhållas från uppgifven adress i Lahore, vara de viktigaste. Innehållet i detta tidskriftens profnummer är således lika omväxlande som värderikt, och den typografiska utstyrseln är särdeles smakfull.

H. A.

Schiaparelli, Ernesto. Monumenti Egiziani rinvenuti di recente in Roma Sull' area dell' Iséo del Campo Marzio. Roma 1883. 45 pp. in 8:o.

En intressant broskyr af en författare, som lemnat flere allmänt skattade bidrag till kännedom om fornägyptisk kultur- och religionshistoria.

Boken har form af bref, adresserad till prof. Lanciani, hvilken är "segretario della Commissione archeologica comunale di Roma". Förf. redogör utförligt för några ägyptiska fornlemningar, som (om vi ej misstaga oss i början af detta år) funnits under gräfningar på det af Domitianus uppförda Isistemplets område.

Det är eljest ingenting nytt att träffa ägyptiska fornsaker i romersk jord. Fynden från Hadriani villa lemna prof på dylika; och på andra punkter af verldsstaden eller dess omnejd har man likaledes anträffat ägyptiska konstalster. Förhållandet får sin förklaring i det på kejsartiden snart sagdt till mod vordna bruket att besöka Ägypten, hvarvid man naturligtvis ej glömde att förse sig med souvenirer. Måhända har också införandet af Isis' och andra ägyptiska gudomligheters kult bidragit att stegra smaken för den ägyptiska konsten och dess skapelser. De af hr Schiaparelli granskade och beskrifna fornsakerna utgöras af:

1:o) en något skadad sfinx af basalt med (af förf. delvis rekonstituerad) inskrift: "Den gode guden, herre öfver de bägge landen, *Chnum-ab-ra*, solens son af dess sida, Ahmes, Neiths son, som gifver lif såsom solen i evighet, älskad af Osiris i Hacheb." Det mindre goda skick, hvori denna sfinx befinner sig, utgör enligt förf. en bekräftelse på Ahmes (= Amasis) impopularitet hos den ägyptiska nationen, som satt sig i harness mot den hellenkäre konungen och

på monumenten bekämpat hans namn och bild. I öfverensstämmelse härmed blir enl. förf. Kambyses, åtminstone under sin första regeringstid i Ägypten, en värnare och en återställare af folkets genom Amasis kränkta rättigheter.

2:o) Två statyer af basalt, hvardera framställande en *kynokefal*, med till större delen gemensam inskrift: "Konungen af öfte och nedre Ägypten *Senotèmh-at-åmon Setepen-rå* son af Osiris, *Nechtharheb-seas-mi-amon*, lifgifvare som Ra, evigt lefvande, älskad af kynokefalen, tjur i *Håt*" (slutet motsvaras på den andra statyen af "älskad af kynokefalen, mysteriernas skrivare"). De bägge öfversatta uttrycken äro konung Nektanebo I:s för- och tillnamn. Detta för oss till en period af den ägyptiska konstens historia, som kan betecknas såsom den sista egentligt nationella. Det är 30:de dynastiens regenter, som i stort taget representera denna, och vi behöfva blott tänka på basaltlejonen i Vatikanen med Nektanebo den andres namn för att möta ett bekant exempel på tidehvarfvets konstskicklighet. "Kynokefalerna" äro Thots symboler och dyrkades såsom sådana i Ägyptens forna helgedomar. Förf. anser statyerna härstamma från Nektanebo I:s graf, en förmodan, som ingalunda är orimlig. De skulle dock måhända kunna tänkas funna i Heliopolis. Enligt Brugsch är ju *Hat*, som omnämnes i den ena af inskrifterna, ett namn på denna helgedom.

3:o) Obelisk af granit med Rameses II:s namningar. I sammanhang härmed lemnar oss förf. en särdeles intressant och lärorik redogörelse för obeliskerna i allmänhet, deras ändamål, dekorerings o. s. v. Obeliskens spets eller pyramidion jämföres med solen, medan stjälken (tronco) symboliserar solens strålar. Att detta varit ett bland ägypterna gängse åskådningssätt, visas af förf. på ett ganska öfvertygande vis. Med afseende å utsmyckningen är förf. af den åsikt, att obeliskernas pyramidion varit öfverdragna med *elektron* (silfver—guld), medan stjälken väl oftast endast haft inskrifter (utan metallfärg). Såsom stöd för förnämnda uppfattning anföras utdrag ur inskrifterna å Hatarus obelisk (i Karnak) och Thotmes IV:s obelisk (på Lateranska torget i Rom). Mot förf:s översättning af dessa båda dokument hafva vi åtskilliga små anmärkningar att göra. Här inskränka vi oss till Laterantexten. Å sid. 19 lin. 1 har rekonstituerats (*å*) *n suten* "det är konungen", i stället för (*utu*) *n suten* "konungen har befalt., såsom parallelltexter till detta ställe hafva; sid. 19 lin. 15 vill förf. utan skäl rätta texten, som här bör återgifvas: "efter min faders befallning, åt hvilken jag rest den (obelisken), jag, hans son Thotmes IV uppställande den i Thebe. *Dess pyramidion (-beben) är smyckadt med elektron*" o. s. v. De kursiverade orden återgifvas af förf.: "fece (Thotmes) a lui una *collana* di elektron"; han har här felaktigt läst *beb* "collana", i stället för *beben* "pyramidion" och har på denna läsning bygt upp (sid. 21) en teori, som faller med den förra. Ännu en anmärkning måste vi framställa mot kommentaren; att antaga ett organiskt sammanhang mellan pyramidion och obelisker å ena sidan samt de s. k. *mastaba* å den andra, låter sig ej göra, dessa senare äro icke, lika litet som *Mastabat-el-Faraun*, att betrakta som afstympade pyramidier *enär horisontalplanen alltid (så vidt jag vet) är rektangulär*.

Herr Schiaparellis arbete, som bjuder vida mer än hvad själfva titeln lofvar, är i hög grad läsvärdt och skänker inom sin ringa volym icke få nya synpunkter. Mätte vi ofta få nö-

jet mottaga arbeten af en författare, som vet att förena lärdomens djup med framställningens öfersiktighet.

Karl Piehl.

Klassiska språk.

Aars, J., *Sokrates* skildret gjennom oversættelser af Platon med indledning og anmerkninger. Kristiania, W. C. Fabritius. 1882. 303 ss. 8:o. Pris 4 kr.

Aars, J., Endnu lidt om *Sokrates og Xanthippe*. (Særtryk af Aars og Voss's skoles indbydelsesskrift for 1883.) Kristiania. Trykt hos W. C. Fabritius. 1883. 29. ss. 8:o.

I det första och större arbetet har förf. velat gifva "et for den dannede almenhed tilgjængeligt billede af *Sokrates's person og gjerning*" och därvid "saa meget som muligt... lade de gamle kilder selv tale". Efter en längre inledning, som upptager mer än en tredjedel af det hela (118 sid.), följa i öfersättning Sokrates' försvarstal och Kriton samt ett kort utdrag ur dialogen Phaidon och största delen af inledningen till dialogen Protagoras. För filologers och lärares räkning bifogas i slutet af boken literaturhänvisningar och kritiska anmärkningar (36 sid.). Förf. har gått till sin uppgift väl rustad genom omfattande och djupgående studier och löst den på ett synnerligen lyckligt sätt. Alt vittnar om kärlek till ämnet och stor omsorg vid utarbetningen. Boken innehåller också mera än man af titeln äger rätt att vänta. I inledningen, som är hållen i en flytande och tilltalande stil, lemnas först en innehållsrik framställning af det etiskt-religiösa tillståndet i Athen under det peloponnesiska krigets tider (sid. 1—56). Därmed är en fast och bred grundval lagd för den bildstod af den grekiske siaren, som förf. vill uppställa. Teckningen af Sokrates är rikhaltig och utförd med mycken värme. Märkligare drag meddelas både från Platon och Xenophon, bland annat Alkibiades' skildring af Sokrates i Symposion. Tvifvelaktiga anekdoter äro utelemnade. I följd af bokens populära karaktär få vi ej vänta en strängt vetenskaplig framställning af Sokrates' lära och betydelse i filosofiens historia. De båda väsentliga punkterna, begreppsutvecklingen och dygden såsom vetande om det goda, angifvas dock. Måhända hade här motsatsen mot sofisterna och den nya insats, som genom Sokrates gjordes i både vetenskapens och det sedligt-religiösa lifvets historia, kunnat skarpare framhållas. Med något lätt hand vidrör förf. den gamla tvistefrågan, om vi hos Platon eller Xenophon hafva att hämta vår kunskap om Sokrates' lära: förf:s uppfattning är ej fullt klar (jfr sid. 61, not. 2 och sid. 63, not. 2). — Öfersättningen flyter lätt och naturligt fram utan att sakna trohet mot originalet. Anmärkningarna därtill innehålla hufvudsakligen redogörelse för följda läsarter, någon gång med en kort motivering, denna vanligen träffande. — Om än hufvudsakligen afsedt för en större allmänhet, är arbetet tillika genom de rika utdragen från grekiska författare, genom inlästade träffande yttranden af nyare skriftställare och de noggranna literaturhänvisningarna en ypperlig inledning till ett vetenskapligt studium. Dess värde förhöjes ock däraf,

att det hela ses från en högre religiös synpunkt. — Den typografiska utstyrseln är mycket god.

Den mindre här ofvan anförda skriften innehåller ett par detaljundersökningar rörande Sokrates' familjeförhållanden. Gent emot en programafhandling af *Ogörek* (Rudolfswert, Krain, 1877) finner förf. det omöjligt att något närmare bestämma Sokrates' ålder, då han ingick sitt äktenskap, och håller det för säkrast att stanna vid uppgiften hos Platon, att Sokrates hade *tre* söner (ej fyra eller fem). Förf:s profning är kritisk och sorgfällig. Vidare rättar förf. ett något förhastadt omdöme öfver ett yttrande af Sokrates om Xanthippe i sitt större arbete (Sokrates, Anm. 155).

V. K.

Altitalische Studien. Herausgegeben von Dr. Carl Pauli, Rektor des Realprogymnasiums zu Ulzen. Erstes Heft. Mit 1 lithographierten Tafel. Hannover. Hahn'sche Buchhandlung. 1883. VI + 72 sidd. 8:o. Pris 3 Rmk

I senare tider har åter en stor lifaktighet börjat visa sig på de fornitaliska språkstudiernas område. Nästan hvarje år kommer något nytt monument i dagen och framstående filologer, Bréal, Bücheler, Bugge, Jordan m. fl. täflla i att underkasta det nyvunna materialet den allsidigaste språkliga och antikvariska granskning; endast skada, att dessa intressanta fynd också snart sagdt för hvarje år bli allt svårare att tolka, hvadan vinsten däraf för grammatiken, som ofta måste operera med därifrån hämtade former af mer eller mindre osäker tydning, ännu torde vara tämligen försvinnande. Af särskild betydelse för dessa studier är naturligtvis den märkliga utveckling etruskologien tagit i våra dagar, i det denna vetenskap först nu torde kunna sägas hafva blifvit stäld på en något så när rationell basis, ett resultat hvartill, såsom väl är allmänt bekant, dr Pauli, jämte Deecke, på ett framstående sätt medverkat. Efter hans första lyckliga uppträdande på detta forskningsfält ("Etruskische Studien, 1879 f.) förenade sig etruskologiens främste målsman, Deecke, med honom till gemensam publikation af deras hithörande arbeten ("Etruskische Forschungen und Studien,."). Denna förening skulle dock ej blifva långvarig, enär innan kort en genomgripande meningsskiljaktighet uppstod mellan dessa båda lärde, i det Deecke redan 1881 kom till den öfvertygelsen, att Corssens af honom förut så skarpt bekämpade åsikt (att etruskiskan vore ett indoeuropeiskt språk och närmast besläktadt med latinet och de öfriga i trängre mening så kallade "italiska språken,") i hufvudsak vore riktig, hvaremot Pauli fasthållit och med stor talang förfäktat Deecke's tidigare ståndpunkt (om etruskiskans främmandartade, icke italiska eller ens indoeuropeiska ursprung). En frukt af denna skism är säkerligen det här omtalade företaget. Detsamma är afsedt att vara ett slags tidskrift eller arkiv, under redaktion af Pauli utkommande i fria häften, hvart och ett innehållande en eller två längre afhandlingar jämte kortare bidrag och notiser. Programmet är synnerligen omfattande: "fornitalisk" tages i den rent geografiska (vidsträktare) betydelsen af hvad som rör samtliga de i forntiden inom Italiens gränser bosatta stammarna och utom det språkliga äro också Italiens äldsta historia och etnografiska förhållanden afsedda att behandlas. Det föreliggande häftet, som på ett

synnerligen lyckligt sätt inleder serien, innehåller en större afhandling af utgifvaren och diverse misceller af honom och H. Schäfer (om etruskiska inskr. o. dyl. Af allmänare intresse är n:o 5 s. 71 f. (af Pauli) "Zum römischen Libertuspränumen", där det också bland annat uppvisas, att det C. I. L. 1091 förekommande namnet *Olopantus*, som ansetts motsvara "*Elephantus*" och på grund af sin utsökta ålderdomlighet i återgifvandet af den grekiska formen vunnit en oförtjänt berömmelse, helt enkelt beror på felläsning och felskrifning för *Diop(h)antus*). Förenämnda afhandling sysselsätter sig med den ryktbara s. k. *Duenos*-inskriften (De enda hittills med säkerhet tolkade orden å densamma äro *duenos med feked-duenos* [namn I. = *bonus* en god] *me fecit*). Densamma är affattad i åt vänster utan ordskilnad löpande skrift och befinner sig å en egendomlig liten lervas med tre öppningar, som år 1879 i. 80 påträffades å eller vid Kvirinalen i Rom och har redan varit föremål för icke mindre än 6 (resp. 7) olika, hos Pauli s. 3 f. anförda tolkningsförsök, hvaraf Buecheler's, Jordan's och Bréal's äro de viktigaste. Pauli ansluter sig till dessa sina föregångare däri, att han anser inskriftens språk vara latin och att han sätter dess ålder till kort före 300 f. Kr. Hvad alfabetet beträffar, är han af den mening, att detsamma är *etruskiskt* och endast i enskilda drag latiniserande (hans skäl härför synas, i förbigående sagdt, vara något svaga) och i afseende på inskriftens *innehåll* har han kommit till en uppfattning, som fullständigt skiljer sig från de förut framställda tydingarna. Enligt dessa senare skulle ifrågavarande inskrift vara af sakralt innehåll och ha afseende på grafkulten; Pauli däremot vindicerar densamma åt privatantikviteterna: "Anstatt der feierlich in Saturniern einherschreitenden sakralen Formel des Totenkultes entpuppt sich unsere Inschrift also als eine reizende Schelmerei eines Verliebten" (s. 46)! Till detta öfverraskande resultat kommer författaren genom en i hög grad skarpsinnig och spännande bevisföring, som det beklagligtvis är omöjligt att här ens antydningssvis återgifva. Om också hans tolkning ur materiel synpunkt är långt ifrån fullt öfvertygande — med sina tvärhuggna satser och sin ekstatiska ton gör hans version onekligen ett tämligen underligt intryck —, så måste dock med tacksamhet erkännas, att densamma i formelt hänseende, i sund takt för hvad som är språkligt möjligt, vida öfverträffar de föregående, och i sin negativt-kritiska del är författarens argumentation af slående sanning och högst lärörig, icke allenast på grund af enskilda goda detaljmärkningar utan kanske ännu mera, åtminstone i ref:s tycke, genom den allmänna, ganska välbehöfliga, maning man medtager från densamma, att vid rekonstruktionen af den latinska (och italiiska) formläran icke taga för mycket hänsyn till dylika kanske halfförstådda eller helt missförstådda kuriositeter. — Förf. har en ledig och rask stil, som gör att man med stort nöje följer hans framställning; ibland synes litet större betänksamhet kunna hafva varit på sin plats, t. ex. s. 31 f. där förf. af några få exempel drar den slutsatsen att framlydande *z* i de italiska språken *alltid* (äfvén i osk. *zicolom*, jfr. pron.-st. *eizo* = umbr. *ero-*) betecknar tonlöst *s*. Äfvén hafva genom oaktsamhet ett par lapsus insmugit sig, såsom sid. 12. där förf. förnekar att en nominativ *Iovis* någonsin existerat, jfr Neue, Formenlehre I s. 189 f. eller sid. 25 där inskrift-formen *veiginti* anföres såsom

ett fall af *ei* = kort *i*, liksom också åtskilliga, ehuru visserligen oväsentliga, tryckfel förekomma (sid 3. läs: Hermes, Band 16 för "17"). — Vi sluta med att på det varmaste rekommendera det nya företaget hos dem som intressera sig för italisk filologi.

O. A. D.

Germanska språk.

Wilken, Ernst. Die prosaische Edda im Auszuge nebst Volsunga-saga und Nornagests-thátr. Theil II: Glossar. Paderborn 1883.

En kortfattad anmälan af ett lexikaliskt arbete kan naturl. endast innehålla ett eller flere allmännare omdömen med *några* tillhörande ex., hvaremot de *många* enskildheter, som just ett sådant arbete ofta bjuder anmälaren att gå in på, icke kunna komma med. — Förf. säger i sitt företal, att detta "Special-Glossar" i det väsentliga stöder sig på Egilssons, Fritznern och Cl.—Vigfússons arbeten, och därom är intet att säga, liksom det i det hela taget torde vara vida mindre att anmärka mot den rent filologiska sidan af arbetet än mot den etymologiska. En och annan gång tyckes dock förf. äfvén i afseende å den förra ha förfarit mindre noggrant. Så t. ex. s. 2 "*agnsax* . . . Eine Bez. auf Köder scheint weder hier noch Fas. I, 489 vorzuliegen, auch wird in Gylf. der Köder für Fische richtig mit *beita* (vgl. Vigf. s. v. *agn*) nicht mit *agn* bezeichnet; jedenfalls ein kurzes, wol am Gurt befestigtes Waidmesser, das Fas I, 489 zum Abschneiden der Fischköpfe dienen soll". — Här bör ordet "richtig" utgå — det anf. st. hos Cl.—Vigf. lyder: There is now in many cases a distinction between *agn* . . . and *beita* . . . — ty *agn* betydde nog ej blott *bete* utan särskildt *fiskbete* (jfr. ock Fritznern: *agn*) t. ex. Hym. 18: 22. Och betr. Fas. I, 489 framgår däraf *icke*, att *agnsax* var ett instrument att afskära fiskhufvuden med — om ock för tillfället en fiskare lånade det i den afsikten — utan kan det äfvén där mycket väl ha sin hos Fr. och Cl.—Vigf. angifna betydelse "knif, hvarmed fiskbete tillskäres".

Den etymologiska sidan tyckes vara arbetets svagaste. Så kommer förf. (utom med åtsk. inkonsekvenser) ofta med sammanställningar i den vägen, hvilka antingen innehålla oriktigheter eller äro hittills — liksom af förf. — obevisade. Ex. s. 9 *av* — got *ahsa* f. finnes ej. S. 21 "*breyta* . . . zu *braut* f.?" — hvarför ej "zu" *braut* Pret. af *brjóta*, jfr. *dreyppa draup* af *drjúpa* m. fl. S. 21 "*brigða*=*bregða*" — förf. menar väl *blott*, att bet. är likartad, ehuru "=*bregða*" står inom hans etym. parentestecken. S. 31 "*eigi*" — förf. upplyser, att det innehåller *gi*, så ock om *hvergi* s. 79 och *mangi* s. 107, men *icke* om *engi* s. 34 och *hvárrgi* s. 78. S. 36 "*erendi erindi orindi* . . . 1) der Auftrag . . . 2) der Athem . . . 1) u. 2) sind etymolog. wol nur als entfernter verwandte Bildungen zu betrachten". Ja, det är *så* aflägsset med "släktskapen", att förf. bort i likhet med Wimmer i dennes af förf. själf i föret. anf. arb. Oldnordisk Læsebog (icke Læsbok!) 1877 s. 309 uppföra *två* etymologiskt *skilda* ord. S. 44 "*fnysa* . . . ältere *fnæsa*" — sic! S. 67 *hefna* . . . wol für *henna* s. Vigf. — förf. torde ej ha observerat, att Vigf. anför detta "*hemna*" *blott* från Norges Gamle Love, och forn-

norskan hade ju oftast *mn* i st. f. fornisl. *fn*. S. 71 "*hela* . . . zu lat. gelu? vgl. Vigf. — hvarför ej i detta som i flere andra fall slopa uppenbart orimliga etymologier hos Cl.—Vigf. S. 72 "*hin* . . . ältere F. für inn" — visserligen möjligt men torde ännu vara obevisadt. S. 90 "*keyra* . . . zu kyr?" — hur kan förf. få *keyra* "zu" *kyrr*, got. *qairrus*?

Om sista afdelningen, Namen-Verzeichnis, kunde nog också ett och annat anmärkas. Så t. ex. s. 210 "*Gotland*, n. genauere *Reidgotaland* = Jütland und auch Dänemark überhaupt . . ."! S. 254 "*Svipjóð*" (vgl. *Sviarr* und *þjóð* —, där *Sviarr* (ett dvärgnamn) väl är blott tryckfel för *Sviar*. Men i det hela taget är man förf. tacksam för detta tillägg.

I fråga om historiska upplysningar säger förf. i företalet sig ha anslutit sig till bland andra Weinhold, Altnord. Leben. Men förf. borde väl, liksom hvar och en som på de senare åren sysslat med dessa saker, ha vetat, att detta arbete "måste anses vara ett i väsentlig mån föräldradt verk" (Hildebrand: *Lifvet på Island under sagotiden*, 1883).

Rolf Arpi.

Olsen, Björn Magnússon. Runerne i den oldislandske literatur. Udg. af kommiss. for det arnamagn. legat. 140 ss. Københ. 1883.

Föreliggande arbete utgör en doktorsafhandling från Københavns universitet. Förf. är redan förut bekant, bland annat genom en artikel "Zur neuisländischen lautlehre" i Germania (B. XXVII), däri han visar sig som en god fonetiker, en metodisk och grundlig grammatiker. Den nu publicerade afhandlingen står i närmaste sammanhang med Thorsens bekanta arbete "Om runernes brug til skrift udenfor det monumentale", men behandlar denna fråga med uteslutande hänsyn till Island. Uppgiften är förträffligt genomförd, såväl i fråga om grundlig undersökning af det faktiska som sansad bevisföring för vinnande af nya forskningsresultat. De viktigaste af dessa äro: att den äldsta isl. litteraturen nästan uteslutande var affattad med runor, så t. ex. speciellt de äldsta lagsamlingarna och Ares skrifter; att runlitteratur ält benämndes *skrár* men litteratur med latinskt alfabet *bækr*, liksom verben *ríta* och *lesa* endast äro de den latinska skriften; att runalfabetet reformerades af þóroddr, och att den tredje ortografiska afhandlingen i Snorra Edda meddelar upplysningar om arten af denna reform; att den första ortogr. afhandlingen i Sn. E. icke — såsom Vigfusson och efter honom Maurer, Bugge m. fl. antagit — är af þóroddr, men förutsätter dennes runreform; att runböckerna gått förlorade hufvudsakligen i följd af fanatismen under Islands "brennuöld", hexprocessernas tid. Uttrycket förbjuder oss att här antyda mer än några få af de många intressanta detaljerna, såsom t. ex. att *skrija* ej är lånord från latinet utan ett inhemskt germanskt ord; att *regin-* i *reginnagli* är ett annat ord än *regin* "gudamakt" och har betydelsen "stäng" (förf. jämför fg. *ri*; anmälaren för håller ordet samman med isl. *rá* "stäng", stam *rahó*); att vi hafva kvar ett fornisl. aktstycke af icke obetydligt äldre datum än Haflidaskrá, nämligen biskop Gizurs m. fl:s intyg om isländingars och norrsmäns ömsesidiga rättigheter (härom handlar ett särskildt tillägg till afhandlingen) m. m. Af oriktigheter hafva vi funnit knap-

past några att anmärka. Minst kunna vi förlika oss med det ogenerade sätt, hvarpå förf. affärdar uppgifterna om de isl. nasalvokalerna, om hvilka han säger, att de "ikke synes at have haft nogen fast rod i sproget" (sid. 95), att de äro "misslykkede" (sid. 101), att i fråga om dem "hersker stor forvirring" (sid. 102). Anm. beklagar, att han ej här kan ingå på ett utförligt bemötande af dessa förf:s påståenden, men tror sig ändock ej böra undertrycka uttalandet af den mening, att de äro förhastade, och att speciellt de af förf. såsom misstänkta angifne *hár* och *þél* säkerligen haft nasalvokal på grund af urgermanskt *nh* näst efter vokalen (likaså *rá* "vrå"). Frågan om de isl. nasalvokalerna måste i alla händelser behandlas i sammanhang med en undersökning af nasalvokalernas uppträdande i de äldsta fsv. runinskrifterna (t. ex. Rökstenens, Forsaringens, Frösöstenens) och i synnerhet i dalmålet (Alfdalen), där de urnordiska, ja urgermanska nasalvokalerna ännu regelbundet fortleva, t. ex. i *uer* vår (pron. poss.), *ás* *ás*, *gás* *gás*, *á* (t. *an*) på, *frá* från, *dá* (got. *þan*) *dá*, *ue-* (t. *un-*) *o-*, *fá* (urgerm. *fa(n)han*) *fá* m. m. Vi sluta vår korta annälan med ett tack till förf. för. alt vi af honom haft att lära och med de bästa välönskningar för hans vetenskapliga framtid.

Ad. N—n.

Tidskriftsöfversikt.

Historisk tidskrift, 1883, h. 3 innehåller bl. a. en väl skriven artikel "Bidrag till Varägerfrågan" af *Nils Höjer*. Förf. refererar hufvudinhållet i Thomsens förträffliga arbete "Ryska rikets grundläggning genom Skandinaverna" (sv. öfvers. af S. Söderberg, Sthlm 1882) och W. v. Gutzeit's "Warägen und Warangen" Riga 1882. I alt väsentligt förklarar sig förf. enig med Thomsen, men afviker i några mindre viktiga punkter, speciellt några af språklig natur. *Varäg* tolkar han med Gutzeit och Kunik såsom "edsvuren", icke med Thomsen som "skyddsborgare". Namnet på den fjärde forsens i Dnjepr *Aifor* l. *Aifar*, som Th. anser vara = isl. *Eyforr* "alltid häftig", är enligt Höjer = isl. *Ey-fár* "alltid bristande", således i bet. fullt öfverensstämmande med forsens slaviska namn, som bet. "ömätlig" [Ett litet misstag har här insmugit sig i förf:s framställning, då han af den sv. neutrala formen *fatt* tror sig möjligt kunna sluta till, att adj. *far* i fsv. hade kort *a*; men nyn. *fatt*: fsv. *fátt* = nysv. *natt*: fsv., isl. *nátt*, och vokalens korthet, liksom dess kvalitet *a*, är en följd af ställningen före *tt*; *blátt*, *grátt* o. d. former hafva lånat *á* från *blá*, *grá*]. Kijevs andra namn *Sambatas* tyder H. ej med Th. som *Sandbakka-ás* utan som *Sambáta-ás*, hvilket från åtskilliga synpunkter synes oss mera tilltalande. Äfven lemnar H. några själfständiga och rätt viktiga bidrag till en rätt uppfattning af Varägerfrågans historiska detaljer, på hvilka vi dock icke här ingå.

Transactions of the philological Society 1882-3-4, Part II inneh. bl. a. en af *J. Platt* författad, alldeles nedgörande recension af den nya genom Toller utgifna och reviderade upplagan af Bosworths Anglosaxon dictionary. — I det åtföljande bihanget af referat öfver societetens "proceedings" framställer *Sweet* dels några engelska etymologier, (bl. a. ags. *wicing*, isl. *viking* "warrior" till ags., isl. *víg* strid = ags. *súcan*: *súgan*, isl. *súga*) dels en ny teori rörande ljudvärdet af det ags. och urgermanska *g*. *Sweet*

opponerar sig mot Pauls i Beitr. I motiverade och sedan af andra forskare väl allmänt aksepterade åsikt, att det urgerm. *g* både i udd-, mid- och slutljud var spirantiskt och ännu i ags. (hvertill man kan lägga: urnordiskt språk) bibehållit detta uttal. Enligt S. var däremot *g* i uddljud en explosiv media, och anser han denna hafva uppkommit omedelbart ur det indoeuropeiska *gh* genom uppgifvande af aspirationen. Hans skäl förefalla emellertid anmäla i intetdera afseendet öfvertygande.

Ad. N—n.

Af Universitets-Jubilæets danske Samfunds publikationer hafva tills dato utkommit: Ordbog til det ældre danske Sprog (1300—1700) af *O. Kalkar*, h. 1—5 (1881—3), *A—falde*, 496 ss., pr. 15,50; Gamle jydsk tingsvidner, med oplysninger, register og ordliste af *O. Nielsen* (1881—2), XLVI+171 ss., pr. 6 kr; Optegnelser på Vendelbomål af *O. L. Grønberg*, h. 1—2 (1882—3), 224 ss., pr. 4,50; Plan for en ordbog over jydsk folkemål af *H. F. Feilberg* (1882), 22 ss., pr. 0,50; Det arnamagnæanske håndskrift nr 187 i oktav, indeholdende en dansk lægebog, udg. og forsynet med en ordbog af *V. Sæby*, h. 1 (1883), 96 ss., pr. 2,50; En lystig traktat om S. Peders trende døtre, på ny udg. ved *V. Sæby* (1881), 3+8 ss., med en Efterskrift (1882), 4 ss., 12:o, pr. 1 kr; Blandinger, h. 1—2 (1881—2), XVIII+165 ss., pr. 5 kr.; innehållande följande, delvis mycket intressanta artiklar: *V. Sæby*, Exempler paa uorganiske lydformer i dansk; Et par uddrag af Lyngbys breve til Hagerup; *G. Stephens*, En Yorkshire-liste over dansk-engelske mansnavne fra det 11:te aarhundrede; Him-þigi, him-þaki, him-þiki; *O. Nielsen*, Et brudstykke af et dansk legendarium; Små bidrag til dansk sproghistorie i det 12:te årh.; Gamle danske navne; *V. Fausbøll*, Om tre lyde i almindelig, dannet dansk, der hidtil ikke have været anerkjendte og opførte som selvstændige selvlyde; *F. Didrichsen*, Nogle sammensatte plantnavne, især imperative former; *V. A. Secher*, To brudstykker af birgittinske klosterregler på dansk fra c. 1425; Den såkaldte Erik Glippings almindelige byret; vidare redogörelse för samfundets stiftelse, verksamhet, stadgar och medlemmar. Till utgifning förberedes (utom fortsättningar): En cristelig undervisning, hworlunde mandt scall gjøre sitt Scrifftemaall, udg. af *C. J. Brandt*; Alexanderssaga, udg. af *F. Rønning*; Ordbog over det jydsk almuemaal af *H. F. Feilberg*; Olddanske personnavne af *O. Nielsen*; Medlemsafgift är 10 kr. (för medlemmar af landsmålsföreningarna 6,50) årligen eller 100 kr på en gång; nya medlemmar erhålla de före deras inträde utgifna skrifterna för $\frac{3}{4}$ af boklädspriset.

Samfundet til udgivelse af gammel nordisk litteratur har hittills publicerat: Peder Smed, dansk rim fra reformationstiden, udg. af *S. Grundtvig* (1880), VIII+82+6 ss., pr. 4 kr; Agrip, diplomatisk udg. ved *V. Dahlerup* (1880), XXXVIII+137 ss., pr. 5 kr; Erex saga, utg. af *G. Cederschöld* (1880), XII+45 ss., pr. 3 kr; Riddara-Rimur, utg. af *Th. Wisén* (1881), XLVIII+176 ss., pr. 5 kr; Mandevilles rejse, på dansk fra 15:de årh., udg. af *M. Lorenzen* (1881—2), LXXV+225 ss., pr. 7,50; Gydinga saga, udg. af *G. Þorláksson* (1881), XIV+117 ss., pr. 3 kr; Jómsvikinga saga, dipl. aftr. af *Cod. A. M. 291*, 4:o, utg. af *C. af Petersens* (1882), XXIV+136 ss., pr. 5 kr; Udsigt

over de norsk-islandske skalde ved *G. Þorláksson* (1882), 187 ss., pr. 5 kr. Medlemsafgift 5 kr. årligen.

Fritzner, Johan. Ordbog over det gamle norske sprog. Omarbejdet, forøget og forbedret udgave. 1:te hefte, *A—augnaskot*. Krist., Den norske forlagsforening. Pr. 1,50. (Hela verket omkr. 25 kr. för subskribenter, för senare köpare till förhöjdt pris).

Vigfusson & Powell, Corpus poeticum boreale. The poetry of the old northern tongue from the earliest times to the thirteenth century. 2 vols. 2 pund.

Harder, Franz, Werden und Wandern unserer Wörter. Etymologische Plaudereien. IX+188 ss. Leipzig. Verl. v. C. Reissner. 3 m.

Grein, Ch. W. M., Kleines Angelsächsisches Wörterbuch. Nach Grein's Sprachschatz bearbeitet von Fr. Groeschopp. IV+239 ss. Kassel. Wigand. 5 m.

Noreen, Ad. Ordlista öfver dalmålet i Ofvansiljans fögderi, efter A. Steffenburgs, Hans Erssons och egna anteckningar. 240 ss. Sthlm 1882—3. (I Sv. Landsmälen B. IV, h. 2).

Matematik.

Formeln und Lehrsätze zum Gebrauche der elliptischen Functionen. Nach Vorlesungen und Aufzeichnungen des Herrn Professor **K. Weierstrass** bearbeitet und herausgegeben von **H. A. Schwarz**. Göttingen 1881—83. 4 häften, stor 4:o.

Den ofantliga utveckling, hvaraf den allmänna teorien för de elliptiska funktionerna visat sig mäktig och som i ännu högre grad kommit *Weierstrass'* teori för dessa funktioner till del, har för hvarje år gjort det svårare, ja nästan omöjligt för en föreläsare att — såsom vid tyska universitet i allmänhet och med rätta fordras — på en semester, äfven den längre, hinna genomgå en fullständig kurs i teorien för dessa funktioner. Då därtill kommer, att just rikedom på formler i teorien i praktiskt afseende är dess allra största förtjänst — ty genom denna rikedom på formler kan man vid behof transformera sina uttryck nästan lika mångsidigt och lätt som vid räkning med trigonometriska funktioner, en fördel som ej kan nog framhållas och betonas — så är det klart, att föreläsaren behöfver en extra hjälp för att medhinna allt.

Att lemna denna extra hjälp var just afsikten med utgifvandet af här omnämnda *Formeln und Lehrsätze*. Denna afsikt förklarar och arbetets skematiska och tabellariska form, som möjliggjort innehållets omväxling inom det begränsade området.

Efter en kortfattad öfversikt af allmänna lärosatser om de analytiska funktioner, som hafva ett algebraiskt additions-teorem framställer förf. formlerna för σ -funktionen, såsom oändlig produkt och serie samt med rekursionsformel för koefficienterna. Efter formelsystemet för σ -funktionens första logaritmiska derivata kommer man omedelbart till densammans negativa andra logaritmiska derivata: p -funktionen. — Som denna just är *Weierstrass'* elliptiska grundfunktion, så har förf. åt densammans formler ägnat flera paragrafer

samt, visat huru en elliptisk funktion af högre grad kan framställas genom σ - och p -funktionerna.

I analogi med sammanhanget och ordningen mellan σ - och p -funktionerna framställas sedan alla de behöfliga formelerna för σ_1 - σ_2 - σ_3 -funktionerna samt dessas sammanhang med p -funktionen, tills man slutligen kommer till σ -qvotfunktionerna = ξ -funktionerna, hvori man har den andra gruppen af Weierstrass elliptiska funktioner med alla därtill hörande transformationsformler och differentialekvationer.

Efter en tabellarisk jämförelse mellan σ -qvoterna och *Jacobis* elliptiska funktioner följer en längre afdelning rörande beräkning af ett primitivt periodpar för p -funktionen, som avslutas med Weierstrass' ekvation för dessa, svarande mot *Legendre's* välkända relation. — Efter formelsystemet för framställning af σ_1 -funktionerna medels oändliga produkter samt för öfvergången från ett primitivt periodpar till ett annat därmed equivalent visas, huru de fyra σ -funktionerna kunna framställas genom \mathcal{F} - och Θ -funktionerna, formler som vid praktisk räkning ständigt och jämt komma till användande. — Efter förvandlingsformlerna för \mathcal{F} -funktionerna samt för linear transformation af Θ -funktionerna, framställer förf. additionsteoremsformlerna för σ - och Θ -funktionerna samt uttrycken i de nya funktionerna för *Jacobis* E -, Z -, Ω -, Θ -, H - och II -funktioner. Det sista af de redan utkomna häftena innehåller vidare serieutvecklingar med talrika formler för de hjälpkvantiteter, hvarigenom perioderna uttryckas, både reella och imaginära.

Till detta rikhaltiga teoretiska innehåll kommer, att arbetet vid praktisk räkning med elliptiska funktioner är ytterst användbart på grund af formlernas mängd, korrekthet och öfverskådlighet.

Axel Söderblom.

Dillner, Göran. Om matematikens studium i Italien och Frankrike. Reseberättelse. 28 ss. Pr. 50 öre. (I universitetets årsskrift 1883).

Sundell, A. F. Lärobok i analytisk mekanik. 324 ss. Helsingfors. Frenckell & Son.

Naturvetenskap.

Hann, Julius. Handbuch der Klimatologie. Stuttgart 1883. 774 s. 8:o.

En fullständig hand- och lärobok i klimatologien har länge varit ett önskningsmål för meteorologerna. De arbeten, som i denna gren af vetenskapen förefinnas, äro till största delen föråldrade. De nyare forskningsresultaten hafva måst uppsökas i ofta svåråtkomliga originalafhandlingar. Det ifrågavarande arbetet har därför mottagits med största tillfredsställelse, så mycket mera, som svårigen en kompetentare person torde finnas för utförandet af ett dylikt företag än den lärde direktören för kejsarliga meteorologiska institutet i Wien. Under många år har han riktat vetenskapen med framstående originalarbeten i denna väg, och alt af någon betydelse, som däri utkommit af andra, har han ägnat kritisk uppmärksamhet i den af honom redigerade Zeitschrift d. österr. Gesellsch. für meteorologi,

Det ifrågavarande arbetet sönderfaller i tvänne huvudafdelningar. Den första handlar om den allmänna eller teo-

retiska klimatologien, eller de särskilda ländernas klimatiska förhållanden. Dessa senare skildras nu för första gången utslutande från den moderna meteorologiens ståndpunkt. Temperatur- och nederbördsförhållandena blifva med synnerlig fullständighet behandlade. För första gången framställles den årliga regnperioden för icke-tropiska trakter på sådant sätt, att regnmängderna under de särskilda månaderna uttryckas i procent af årsummorna, hvarpå medelvärderna bildats för naturliga grupper af stationer. På detta sätt vinnes en stor öfverskådlighet.

I arbeten af detta slag är det en stor svårighet att undvika drukkandet i detaljer och oändliga sifvertabeller. Denna svårighet är här på ett ovanligt lyckligt sätt undgången. De nödiga sifferuppgifterna finnas, men i så sammanträngd form och i så lämplig uppställning, att de ej verka störande vid arbetets läsning. För aflägsnare trakter, såsom polartrakterna, och stora, hittills föga kända, delar af det södra halfklotet äro alla nyare forskningsresultat med stor flit begagnade. Slutligen befordras åskådligheten i hög grad därigenom, att hvarje lands klimat framställles ej blott uttryckt i de meteorologiska sifferkonstanterna, utan äfven genom karakteristiska och lefvande skildringar, hämtade ur resebeskrifningar eller de vetenskapliga expeditionernas berättelser. På detta sätt blir detta arbete på en gång en vetenskaplig handbok och en angenäm lectyr och bör ej saknas i någons boksamling, som är intresserad af hithörande frågor. Utom för meteorologen torde den t. ex. ej vara viktigare för någon än för växtgeografen, ehuru den ej direkte sysselsätter sig med växtgeografi.

H. Hildebrand Hildebrandsson.

Tissandier, G. Vetenskapliga tidsfördrif eller undervisning och lek. Öfvers. från originalets 3:dje uppl. under samverkan af flere fackmän. 2:dra uppl. h. 1—3. Visby, O. Jeurling, 1883.

Såsom redan af titeln framgår har förf. i detta arbete ställt sig den uppgiften att på en gång undervisa och roa. Också må det erkännas, att han löst denna uppgift på ett mycket förtjänstfullt sätt. En hel del förnämligast naturvetenskapliga sanningar meddelas här under en tilltalande form och, hvad som är det viktigaste, lättfattliga anvisningar, grundade på såväl förf:s egen som andras erfarenhet, sätta läsaren i stånd att med de enklaste hjälpmedel genom egna försök öfvertyga sig om dessa sanningar. En dylik själfverksamhet är väl också mer än något annat ägnad att väcka och underhålla intresset för studiet af företeelserna i naturen och särskildt från denna synpunkt är boken väl förtjänt af uppmärksamhet.

Illustrationerna äro talrika och goda; öfversättningen synes vara gjord med tillbörlig omsorg.

G. L.

Remelé, Adolf. Untersuchungen über die versteinungsführenden Diluvialgeschiebe des norddeutschen Flachlandes mit besonderer Berücksichtigung der Mark Brandenburg. I. Stück. 1 Lieferung.

Ett rastlöst arbete pågår för närvarande bland Nordtysklands geologer för att utröna den petrografiska beskafheten af det material, som ingår i deras diluvial-system

Att detta arbete för oss skandinaver har ett särskildt intresse, behöfver ej påpekas, då ju en så stor del af våra bärgarter lemnat materialet till de nordtyska diluviala bildningarna. Vi vilja här fästa uppmärksamheten på ett värdefullt bidrag till kännedomen af det tyska diluviet. Förf., professor vid kungl. forstakademien Eberswalde, har under en följd af år samlat ett mycket rikligt material för denna undersökning och lyckats sammanbringa det i sanning stortartade antalet af 8000 försteningförande diluvialblock. För att så noggrant som möjligt kunna bestämma dessa block, med afseende på så väl de försteningar de innehålla, som och deras ursprung och den väg de tillryggalagt, har det varit förf. nödvändigt att företaga omfattande litteraturstudier öfver de äldre baltiska sedimentära systemen, och i den första afdelningen af sitt arbete har han meddelat en sammanfattning af dessa. Första häftet, som nu föreligger, innehåller sålunda, efter en allmän inledning till hela verket, en öfversikt af de cambriska och undersiluriska systemen i Sverge. Förf. genomgår det ena af våra silurterritorier efter det andra: Dalarnes, Närke, Västergötlands, Östergötlands, Smålands, Skånes och Ölands; inom hvarje område redogöres så detaljeradt, som de för handen varande originalundersökningarna medgifva, för så väl lagerföljden och fossilerna som bärgarterna. Då vi icke af svensk författare äga någon sammanfattande framställning af Sverges cambriska och siluriska system, så är prof. Remelés arbete högligen välkommet. Detta så mycket mer som genomarbetandet af den i hög grad rikliga literaturen öfver de svenska silurbildningarna tydligen är gjord med en omsorg och noggrannhet som knappast lemnar något öfrigt att önska. Då förf. icke haft tillfälle att själf beresa Sverge, är hans framställning af den svenska silurformationen uteslutande grundad på olika svenska geologers publikationer. Förf. har därvid ganska troget följt dessa, hvilket naturligtvis förorsakat någon ojämnhet i hans framställning. Synnerligen talrika litteraturhänvisningar öka ännu mer värdet af denna öfversikt. Det är för fullständighetens skull att beklaga, att förf. ej ansett sig böra inrymma äfven det jämtländska silurområdet och Kristiania silurbäcken i sin öfversiktliga framställning. Nästa häfte kommer bland annat att innehålla en redogörelse för silurformationen inom Estland, som bör blifva af ganska stort intresse, då man sedan Friedr. Schmidt's arbete af 1858 icke erhållit någon systematisk framställning af dessa bildningar. Af intresse är förf.'s i företalet meddelade upplysningar angående den historiska utvecklingen af åsikterna om ursprunget för de i Nordtysklands diluvium förekommande försteningförande block. G. Wahlenberg uttalade redan 1821 i sin "Petricata Telluris Suecane", att dessa block härstammade från Sverge, hvilken åsikt dock ej förr än långt senare vunnit insteg hos de tyska geologerna. — Arbetet är åtföljdt af en i ljustryck utförd vacker plansch öfver en "Geschlebe-wall" vid Steinberg nära Lippe och af en karta utvisande de cambriska och undersiluriska systemens utbredning inom Sverge.

Hj. Sj.

Richter, M. M. Tabellen der Kohlenstoffverbindungen nach deren empirischer Zusammensetzung geordnet. 528 ss. stor 8:o. Berlin, R. Oppenheim. 11 m.

Öfversigt af k. vetenskapsakademiens förhandlingar. 1883. N:o 3, 4. Om Slægten Gongrosira Kütz ved N. Wille. Om fosforsalts inverkan på metalloxider af K. A. Wallroth. Bidrag till kännedomen af perikarpiets anatomi och kärilsträngförloppet i blomman hos Orchideerna af J. A. Österberg. Magnetiska observationer, gjorda i Stockholm och Haparanda år 1845 och i Karlskrona år 1846 af C. B. Lilliehöök. Mykologiske Notitser fra en Reise i Sverige i Sommeren 1882 af E. Rostrop. Telefonering af urkorrektioner af N. K. Norden-skiöld. Sekreterarens årsberättelse.

Bihang till n:o 8, 1882—3, B. VII, h. 2: Lindström, G. Om de palæozoiska formationernas operkelbärande koraller. Med 9 taflor. Hinde, G. J. On Annelid remains form the silurian strata of the isle of Gotland. With 3 plates. Tigerstedt, R. Ueber innere Polarisation in den Nerven. Mit 4 Tafeln. Tigerstedt, R. Zur Theorie der Oeffnungszuckungen. Mit 1 Tafel. André, S. A. Undersökningar öfver svenska byggnadsmaterialers värmeledningsförmåga. Med 1 tafla. Kindberg, N. C. Die Arten der Laubmoose Schwedens und Norwegens. Arrhenius, S. Om den magnetiska polarisationens försvinnande. Med 1 tafla.

Blandade ämnen.

Hildebrandsson, H. Hildebrand, Samling af bemärkelsedagar, tecken, ordspråk och skrock rörande väderleken. I Antiqv. tidskr. f. Sverige. Del. 7 N:o 2. Stockholm 1883. 118 ss. 8:o.

Detta är ett synnerligen värdefullt arbete. Gjord af en meteorolog är samlingen dock af intresse ej blott för meteorologen, utan ännu mer för kulturhistorikern eller närmare bestämdt "folkloristen", d. v. s. för kunskapen om folkets traditionella, oskrifna litteratur. Titeln anger tillräckligt innehållet. Källor ha varit ordspråksamlingar (dock icke Grubbs Penu proverbiale), Sibyllæ Spådom och Bondpraktikan, några gamla almanackor, Burmans Väderlekspåman, Säves "Åkerns sagor", vitterhetsakademiens och landsmålsföreningarnas handskrifna samlingar samt till hr Hildebrandsson insända uppgifter från de meteorologiska observatorerna i landsorten och andra personer. Den omständigheten att nära halfva antalet af samlingens nummer ej återfunnits i trykta källor och således här för första gången göres tillgängligt för forskningen, ger hopp om, att, huru rikhaltig samlingen än är — otvifvelaktigt den största för något land utgifna, såsom i inledningen antydes — likväl ännu mycket återstår att från folkets läppar uppteckna. Det vore önskligt, att Hr H:s samling finge stor spridning, icke blott för att allmänheten därur kan få veta, huru mycket af alla dessa "märken", som äger någon praktisk betydelse, utan också för att den genom intresserade personer må kunna fullständigas med hvad som däri möjligen ännu saknas.

Samlingen är ordnad efter sakliga synpunkter, såsom titeln antyder, först veckodagarna, så årstiderna, månaderna, dagarna i dessa, därefter tecken af solen, månen och öfriga himlakroppar o. s. v. I allmänhet är det tämligen lätt att finna sig till rätta. Dock kunde man önska, att äfven inom afdelningar så stora som t. ex. XXXVII (Märken af djur och växter) någon ordning iakttagits. Om några få nummer kunde anmärkas, att de för samlingens uppgift äro tämligen främmande, t. ex. XXXIV:3 "I Östra

Göinge härad kalla gammalt folk åskan för Gudmor“. En sådan anmärkning har dock föga betydelse.

Sällan torde hos en och samma person finnas de förkunskaper, som krävas för en allsidig bearbetning af ett sådant material. Hr H. har förklarligt nog inskränkt sig till den meteorologiska, till en jämförelse mellan dessa folkliga märken och vetenskapens resultat (s. 5—21). Det visar sig, att mycket af denna folkliga visdom är alldeles utan grund, medan däremot mycket låter förena sig med vetenskapliga fakta. T. o. m. fruntimmersveekans dåliga rykte är ej alldeles oförskylladt. Den granskning ur meteorologisk synpunkt, som prof. H., naturligtvis med den fullkomligaste sakkännedom, gifvit, är synnerligen upplysande och af stort värde som ledning äfven vid en framtida bearbetning ur historisk synpunkt. I fråga om en sådan bearbetning, för att utreda märkenas ursprung och utveckling ger hr H. blott några antydningar. Äfven språkligt intresse erbjuder samlingen. Här finnas t. ex. folketyologier (*Corona* = *korndagen*, *Blasius* = *blåsmessa*). För att samlingen skulle fullt förstås, hade en del ordförklaringar varit välkomna (ladingen, sällträ, "Buuns" ox). Men de ha säkerligen ej alltid varit lätta att gifva.

Lll.

Bergman, C. J. Om Gotlands Folk-lekar. Tredje uppl. 46 s. 8:o. Visby (Sthlm, Distribuent: See- lig & K:i) 1883. Pris 50 öre.

Hvar och en som sommartiden besökt den sköna ön i Östersjön, har troligen ej underlåtit att på D. B. Ws. (De badande vännernas) högtidsdag vallfärda till det bekanta Snäckgärdet utanför Wisby för att åse de öfliga nationella lekarna och spelen, i hvilka gammal och ung deltaga af hjärtans fröjd till sena kvällen. Liksom mycket fornåldrigt i språk, i sång och saga har den afstängda ön bevarat en mängd folklekar från äldre tid. Dessa lekar har den bekante skalden, den om Gotlands minnen så högt förtjänte, lektor Bergman i Visby samlat, hvilken samling redan föreligger i tredje uppl. Vi göra ej något försök att beskrifva "spela päck", "springa stikel" och "kasta varpa" eller hvad de alt heta, dessa lekar. Vi hänvisa till det lilla nätta häftet och instämna af hjärtat i lektor B:s slutord:

"Mätte öfveralt i det kära fäderneslandets vackra dalar och fridsälla bygder de hurtiga folklekarna fortleva i evärdlig friskhet, och mätte de, om de råkat i glömska, ånyo komma till heders!"

Der Sprachunterricht muss umkehren! Ein Beitrag zur Überbürdungsfrage von Quousque Tandem. Heilbronn. Gebr. Henninger 1882. 38 s. 8:o.

Författaren af denna anonyma skrift har förut på det språkliga undervisningsgebitet publicerat en liten förträfflig engelsk grammatik samt ett par tidskriftsuppsatser, uti hvilka han kämpar för en bättre metod närmast i de engelska och franska språkens undervisning, företrädesvis läggande vikt vid ett godt uttal och att lärjungen bibringas det levande språket och på ett levande och lifvande sätt. Utiförevarande broskyr lemnar förf. ett bidrag i den i Tyskland mycket omordade frågan om öfveransträngningen i

skolorna. Icke så alldeles utan skäl anser han den ligga dels i den dryga tid (ungefär två tredjedelar af hela undervisningstiden), som isynnerhet på det högre stadiet (gymnasium) är inrymd åt språken, dels i den förvända eller otillfredsställande metoden vid deras bibringande. I en afdelning "Sprachliches" antydes, huru de grammatiska läroböckerna blifvit troget bestående i den från de klassiska språken ärfda schablonen. En mönstring af typen såväl i modersmålet som i de främmande språken leder till samma resultat. De äro hvarandra fullkomligt lika. Alla begynna med att uppräknas alfabetets tecken, hvarvid i de för de främmande språken afsedda det vinnes, att man möjligen oriktigt får veta bokstäfvernas namn i dessa språk. De ge vidare en innehållsförteckning öfver satsdelarna etc., d. v. s. grammatikerna för de främmande språken ha inskjutit en mer eller mindre fullständig, mer eller mindre konstig, i de flesta fall alldeles förvänd s. k. "uttalslära", hvilken med svett och möda inpluggas, utan att begripas. Därtill läras regler för hvarje del af grammatiken i oändlighet, för det ena språket lika väl som för det andra, och hufvudsumman är, att man, d. v. s. eleven, ingenting egentligen begripit och ingenting egentligen kan.

I den andra afdelningen, "Unterrichtliches" betonar förf., i likhet med hvad han förut vid flere tillfällen gjort, att den moderna språkundervisningen icke kan vinna några bestående resultat med att blott låta läsa regler och memorera ord, ja till och med att det skriftliga arbetet, för hvilket ofta många ansträngningar göras, kan läggas åsido. Däremot måste större vikt fästas vid, att lärarna söka för eleven klargöra de för de respektiva språken egendomliga ljuden, anställa och anbefalla öfningar därutinnan. Naturligtvis kunna ej några fonetiska finesser ifrågakomma, blott öfning i så måtto, att lärjungen ej står alldeles handfallen, om han får höra dessa språk i tal eller föredrag. Detta mål *kan uppnås* jämte andra, som man har rätt att vänta af ett praktiskt språkstudium, såsom någon kännedom om litteraturen, förmåga att i skrift använda språket o. s. v., och uppnås verkligen genom en utsträckt och planmässig litteraturläsning i förening med aktgifvande på ett korrekt uttal lättare än genom något annat. Förf. har i inledningen till sin grammatik utlofvat en engelsk läsebok efter den plan och i det omfång, han tänkt sig behöflig för en begynnande undervisning. Tyvärr har han ännu ej haft tid fullborda den.

Det mesta af hvad förf. sagt om tyska förhållanden kan tillämpas på våra. Äfven hos oss klagas fortfarande öfver "Überbürdung der Schuljugend". Ännu operera våra grammatikor med ett enda lysande undantag blott och bart med bokstäfver. Till och med den enda främmande "uttalslära", som i senare tid hos oss utkommit (se anmäl. af Bergers bok i föreg. n:r af Nord. Revy) börjar med uppräknings af vokaltecknen. Anm. slutar med att hos våra lärare i de "levande" språken och alla, som nitälska för språkundervisningen, rekommendera det lilla häftet till läsning och begrundande.

Gust. Stjernström.

I november utkommer ett af doc. K. M. Thordén på engelska författadt arbete om "Tyska universiteten och tyska studentlivet" (omkr. 7 ark 8:o) med bl. a. prof på tysk studentsång satt i musik.

Universitetsangelägenheter.

Upsala.

Större konsistoriet.

Den 10 september. Beträffande de anslag, som för universitetets åtskilliga behof borde vid nästkommande riksdag begäras, hade från teol. och med. fakulteterna samt från fil. fakultetens humanistiska och matematiskt-naturvetenskapliga sektioner inkommit skriftliga framställningar, hvaremot jur. fakulteten för närvarande icke hade att i nämnda hänseende framställa något förslag. Af dessa handlingar inhämtades, att framställningar blifvit gjorda af

1:o Teologiska fakulteten

om anslag af 3000 kr. årligen till inrättande af två nya fasta docentstipendier, hvardera å 1,500 kr., det ena för fakultetens teoretiska linie i allmänhet och det andra för en docent i kyrkohistoria, dock med rättighet för fakulteten att anmäla någon annan af sina docenter till dess erhållande, om och så länge docent i kyrkohistoria icke funnes:

2:o Medicinska fakulteten

a) årligt anslag af 4,500 kr. till en ny e. o. professur i anatomi,
 b) anslag af ytterligare 700 kr. årligen till den patologiska institutionen,
 c) anslag af 1,200 kr. årligen till medicinska kliniken,
 d) erforderligt anslag för att till 4,500 kr. årligen höja aflöningen för hvardera af laboratorerna vid fysiologiska och patologiska institutionerna,
 e) anslag dels af 1,000 kr årligen till materiel vid poliklinikerna samt polikliniska lokalernas städning och uppvärmning, dels ock af 750 kr. årligen till aflöning af amanuensen vid kirurgiska och likaledes 750 kr. årligen till lön åt amanuensen vid medicinska polikliniken, och
 f) anslag för en gång af 40,000 kr. till påbyggnad af akad. sjukhuset;

3:o Filosofiska fakultetens humanistiska sektion

om anslag af 4,000 kr. årligen, att efter 5 år höjas till 4,500 kr., till inrättande af en e. o. professur i slaviska språk, men, i händelse k. m:t skulle finna sig vara förhindrad att härom göra framställning till nästkommande riksdag, att behofvet måtte tillgodoses genom ett anslag af 2,500 kr. årligen, att tilldelas någon af universitetets lärare mot skyldighet att hålla offentliga föreläsningar i slaviska språk, intill dess en e. o. professor kan erhållas;

4:o Filosofiska fakultetens humanistiska sektion

a) till inköp af materiel, afsedd för undervisningen i mekanik, 500 kr årligen,
 b) för medicinsk-kemiska institutionens samt de farmakologiska och medicinsk-naturalhistoriska samlingarnas flyttning från kemiska institutionsbyggnaden samt deras förläggande till gamla kemiska gården dels i det nu varande stenhuset och dels i ett nyuppfördt stenhus därstädes, enligt förut inlemnadt detaljeradt kostnadsförslag, slutande å 115,000 kr.,
 c) för det matematiska seminariet 1,500 kr. för år 1885,
 d) 6,000 kr. till inköp af en vertikalcirkel för astronomiska institutionens behof.

Sedan förslag tillika blifvit väkta om framställning för beviljande af återstoden af anslaget för till- och ombyggnad af anatomiska institutionshuset 40,000 kr., för språkseminariet 3,000 kr. samt för inrättande af 5 nya rörliga docentstipendier 6,000 kr., hade ifrågavarande ärende blifvit remitteradt till utlåtande af drätselnämnden, som den 9 sisl. juni afgifvit sitt utlåtande och, beträffande det af med. fakulteten begärda ytterligare anslaget af 700 kr. till patologiska institutionen, upplyst, att drätselnämnden i sitt förslag till ny stat för universitetet tillstyrkt höjning med 500 kr. från universitetets medel uti materielanslaget för samma institution, hvarjämte drätselnämnden vidare upplyst, att universitetet i öfrigt saknade tillgångar af egna medel för de anslag, hvarom framställningar blifvit gjorda.

Efter det större konsistoriet den 29 sisl. juni beslutat öfverlemna ifrågavarande ärende till behandling af en komité,

bestående af rektor prof. Sahlin samt profna Cornelius, V. Nordling, Holmgren och Thalén, med anmodan att inkomma med yttrande, hvilka af ifrågavarande framställningar, som borde begäras i främsta rummet, hade nämnda komité inlemnadt sitt infödrade utlåtande. (I detta tillstyrktes företrädesvis så väl anslag till docentstipendium i kyrkohistoria, hvaremot dock rektor reserverat sig, som till de under n:ris 1—10 här nedan omförmälda ändamål.)

Hvad först beträffade teol. fakultetens framställning om anslag för inrättande af docentstipendier beslöt konsistoriet efter vidlyftig diskussion med 10 röster (Tullberg, Henschen, Clason, Schultz, Fries, Lundquist, Cleve, Löfstedt, Hagberg, och Sahlin) mot 6 (Alin, Thalén, Holmgren, Hedenius, Rydin och Rabenius) att afstyrka fakultetens framställning med åberopande af rektors reservation.

Vidare beslöt konsistoriet tillstyrka följande anslag:

1:o 4,500 kr. årligen till inrättande af en ny e. o. professor i anatomi (förut begärdt 5 gånger);
 2:o 1,200 kr. till medicinska kliniken;
 3:o de båda laboratorlönernas (i med. fak.) höjande till 4,500 kr. hvardera;
 4:o 4,000 kr. (efter 5 år 4,500) årligen till en professur i slaviska språk;
 5:o 6,000 kr. till inköp af en vertikalcirkel;
 6:o 500 kr. till inköp af materiel för undervisningen i mekanik;
 7:o återstående 40,000 kr. af beviljade anslaget till anatomiska institutionsbyggnaden,
 8:o 3,000 kr. till språkseminariet,
 9:o 1,500 kr. till matematiska seminariet, hvilka sistnämnda anslag skulle begäras på ordinarie stat;
 10:o 6,000 kr. årligen till inrättande af 5 nya rörliga docentstipendier.

Med afseende å hvad komitén andragit i anledning af med. fakultetens framställning om anslag till materiel vid poliklinikerna och till aflöning åt amanuenser vid samma polikliniker äfvensom för medicinsk-kemiska institutionens flyttning, ansåg konsistoriet frågan om beviljande af anslag för dessa ändamål kunna tills vidare anstå, liksom konsistoriet icke ansåg sig böra nu förorda anslag till påbyggnad af akad. sjukhuset.

En framställning från matem.-naturvetenskapliga sektionen om statsanslag till aflöning åt en amanuens vid zootomiska laboratoriet föranledde icke till någon åtgärd, enär ärendet inkommit för sent för att kunna behandlas såsom riksdagspetition.

Den 26 sept. Stud. C. G. Fritzells besvär hos k. m:t rörande vägrad rättighet till Hedmanska släktstipendiet, öfver hvilka besvär konsistoriets yttrande infödrats, öfverlemnades till utlåtande af inspector stipendii, prof. C. A. Cornelius.

Frågan om ridundervisningens öfvertagande återmitterades till drätselnämnden med anledning däraf, att erjudande att öfvertaga denna undervisning inkommit äfven från t. f. länsveterinären H. Åkerström.

Konsistoriet beslöt hos kanslern begära tillåtelse för universitetet att till förvaltning mottaga afl. gårdsägaren J. Bjurzons donationer å tillsammans 50,000 kr. (Denna framställning har sedermera af kanslern bifallits.) Testamentsexsekutorerne hade på konsistoriets begäran ändrat en föreskrift i stadgarna, att Bjurzonska stipendierna för värmländingar skulle utbetalas kvartalsvis. Enligt det förändrade stadgandet sker utbetalning vid slutet af hvarje termin, såsom förhållandet är med öfriga stipendier.

Den 17 oktober. T. f. länsveterinären H. Åkerströms anbud att öfvertaga ridundervisningen bordlades i afvaktan på, huruvida tilltänkt bolag komme att bildas af hrr J. G. Arsenius, W. Ulander och P. Lundberg, som förut ingifvit anbud.

Den 24 oktober. Konsistoriet beslöt enhälligt förorda e. o. professor O. Hammarstens och docenten F. R. Kjellmans utnämningar utan ansökan, den förre till professor i medicinsk och fysiologisk kemi samt den senare till e. o. professor i botanik.

Vice häradshöfdingen J. Östberg, ende sökanden till akademotarietjänsten, uppfördes enhälligt å förslag till nämnda befattning.

Juridiska fakulteten.

Sept. 29. Aflades juris utriusque kandidatexamen af Mauritz Sahlin, Värml.

E. o. professor Afzelius åtnjuter tjänstledighet f. o. m. den 15 oktober på grund af ledamotskap i den skandinaviska sjölagsskommittén.

Medicinska fakulteten.

1883. 3 Sept. Anmäldes kanslersbref om förordnande för kand:nna P. Wallgren och E. Wåhlén att från d. 1 sept. tjänstgöra, Wallgren såsom underläkare och Wåhlén såsom amanuens vid medicinska kliniken.

Till innehafvare af Hvasserska resestipendiet utsågs Licentiaten J. A. N. Kindestrom.

7 Sept. Beslöts anmäla e. o. prof. Hammarsten till erhallande af lediga ord. professuren i med. och fysiolog. kemi.

15 Sept. Förnyadt anslag af 1500 kronor till löneförbättring åt laboratorn Blix under år 1884 begärdes.

Begärdes förordnande för kand. I. Sandström att fortfarande under läsåret 1883—1884 tjänstgöra såsom extra lärare i histologi.

Akademiskt tryck.

Hogner, Rich. Några undersökningar beträffande saltsyreförsändringen vid magkatarr och dilatation. Lund 1883. 8:o. 160 s.

Rödström, P. De imaginibus Sophocleis a rerum natura sumptis. Sthm 1883. 8:o. 42 s.

Westling, G. O. F. Hertig Karls furstendöme under åren 1568—1592. Sundsvall 1883. 4:o. 93 s.

Index Scholarum. Sem. aut. 1883.

Föreläsningar och öfningar. Höstterm. 1883.

Kristiania.

Resestipendier.

12 Mai 1883 uddelte det akademiske Collegium Renterne af det Rathkeske Legat (Kr. 2,300) til: Conservator E. Collett (for i indeværende Sommer at foretage zoologiske Reiser til Finmarken og senere til Landets Sydvestkyst), Univ. stip. A. Helland (Bidrag til 2½ Maanedes Reise for at undersøge Dislokationer samt Jæderens Geologi), Stud. real. E. H. Jørgensen (for 1½ Maaned at undersøge den fanerogame Flora ved Kysten fra Langesundsfjorden sydover), Stud. med. Joh. Olsen for i indeværende Høst at undersøge de større Soparter i Bergens Stift særlig med Hensyn til de spiselige Arter), Cand. mineral. Roscher (Bidrag til en 2 å 3 Maaneders Reise i Norge i hyttevidenskabeligt Øiemed), Conservator Sparre-Schneider (for i indeværende Sommer at anstille forskjellige zoologiske undersøgelser i Tromsø Amt).

30 Mai 1883 uddelte det akad. Collegium af Renterne af det grevelige Hjelmstjerne-Rosencroneske Legat (Kr. 4,400) til: Cand. mag. K. Brekke (Tillæg til et tidligere tilstaaet Stipendium til et Aars Ophold i Paris for att studere romansk Filologi), Dr phil. H. Reusch (Bidrag til et 8 Maaneders Ophold i Udlandet for at fortsætte sine Studier af optisk Krystallografi, petrografisk Mikroskopi samt Eruptive- og krystalliske Skifre), Reservelæge Leegaard (Bidrag til et 3 å 4 Maaneders Ophold i Udlandet for at fortsætte sine Studier i medicinsk Pathologi og Therapi), Univ. stip. A. Helland (Tillæg til det ham af det Rathkeske Legat som ovenanført, tilstaaede Reisestipendium).

S. D. tildelte Collegiet Biblioteksamanuensis, Cand. mag. A. Seippel Renterne af Gust. A. Bruuns Legat (Kr. 2000) for under 1 Aars forlænget Ophold i Udlandet at fortsætte sine Studier i de semitiske og det persiske Sprog.

S. D. tildelte 2 Stipendier (Kr. 4000) af det Mantheyske Legat til Cand. jur. H. Scheel (for under 1 Aars Ophold i Udlandet at studere Statsøkonomi og Retsfilosofi) og Cand. jur. H. Smedal for under 1 Aars Ophold i Udlandet at studere almindelig Strafferet og Fængselsvæsenet).

18 juni 1883 uddeltes Renterne af Prins Gustafs Legat til Stud. med. John Berle.

Ved kgl. Resolution af 23 juni blev af det «til Videnskabsmænds Reiser i Fædrelandet» bevilgede Beløb (kr 2,400) efter det akademiske Collegiums Indstilling uddelt Reisestipendier til: Prof. Joh. Storm (2 Maaneders Reise i det indre Norge til Fortsættelse af studier af norske Dialekter), Prof. L. Daae (Bidrag til en Reise til Danmark og Sverige for at fortsætte Undersøgelser i den nordiske Historie især i Perioden fra det 15:de til det 17:de Aarh.) Prof. P. E. Schiøtz (Temperaturmaalinger i Mjøsen), Korpslæge Arbo (anthropologiske Undersøgelser af det norske folk), Cand. mag. A. Larsen (Fortsættelse af Undersøgelser af Dialekter i forskjellige Landsdele), Cand. jur. M. Prebensen (Undersøgelse i Kjøbenhavnske Arkiver af Forarbejder til Christan V:s norske Lov), Telegrafist Foslie (4 Maaneders Reise for at foretage Undersøgelser over Norges Lamina-rier).

Ved kgl. Resolution S. D. blev det «til Videnskabsmænds Reiser i Udlandet» bevilgede Beløb (Kr. 6000) uddelt til: Dr I. Undset (for i 1 Aar at fortsætte sine archæologiske Reiser), Amanuensis S. Wleugel (Bidrag til et forlænget Ophold i Udlandet til Fortsættelse af kemiske Studier), Pastor I. Dahl (Bidrag til et Aars Ophold til Fortsættelse af religionsvidenskabelige Studier), Conservator G. A. Guldberg (1 Aars Ophold i Udlandet for at studere comparativ Embryologi), Amanuensis J. Otto (1 Semesters Ophold i Strassburg for at studere Fordöielsens Chemi.)

København.

Personalforhold.

Efter prof. R. Nielsens afgang fra universitetet (se revyens n:o 1) er prof., dr phil. K. Gislason indtraadt som medlem af konsistorium efter embeds alder. Konsistorium bestaar nu af følgende medlemmer:

a) i følge embeds alder:

Professor, dr theol.	C. H. Scharling.
»	» P. Madsen.
»	» jur. A. H. F. C. Goos.
»	» H. W. Scharling.
»	M. Saxtorp.
»	dr med. P. L. Panum.
»	» phil. I. L. Ussing.
»	» A. M. F. van Mehren.
»	» K. Gislason.
»	» etatsraad, dr med. & phil. I. I. S. Steenstrup.
»	C. V. Holten.

b) I følge valg:

Professor, dr phil.	A. Steen.
»	» P. E. Holm.
»	» J. F. Johnstrup.
»	dr jur. H. Matzen.
»	» med. C. M. Reisz.

Efter kundgjørelse af 18 sept. 1850, § 3 bestaar konsistoriet af 16 medlemmer, af hvilke 11 (2 af det theologiske, 2 af det rets- og statsvidenskabelige, 2 af det medicinske, 3 af det filosofiske og 2 af det matematisk-naturvidenskabelige fakultet) indtræde efter anciennitet i hvert fakultet, uden særlig udnævnelse, men de 5 øvrige i følge valg. Valget foretages af den akademiske lærerforsamling med absolut stemmeflerhed mellem samtlige normerede professorer uden hensyn til fakultet. Det gjælder for 5 aar. Den akademiske lærerforsamling dannes af samtlige ved universitetet (enten i normerede pladser eller uden for dem) fast ansatte lærere, ligesom ogsaa saadanne, der ere konstituerede i normerede læreres sted.

— Efter endt afgangsexamen ved de lærde skoler og til-lægsexamen ved universitetet i den förlöbne sommer ere 250 studerende (deribland 3 kvinder) bleven immatrikulerede ved universitetet. Immatrikulationen foretages den 22 sept.

Akademiske grader.

Doktorsgraden er erhvervet af følgende:

a) Medicin: 13 sept. klinisk assistent ved fødselsstiftelsen *P. J. Bondesen*. Afhandling: »Om den antiseptiske behandling af komplicerede frakturer og dens indflydelse paa disse læsioners forløb og prognose». Opponent: prof. Stadfeldt og prof. Plüm.

15 sept. læge *P. J. Lüsberg*. Afhandling: »Studier over nogle physiske Cavernesympotomer». Opponent: prof. With og prof. Reisz.

b) Filosofi: 21 sept. cand. philol., adjunkt ved Reykjavik lærde skole *B. M. Olsen*. Afhandling: Runerne i den oldislandske litteratur». Opponent: prof. Gislason og doc. Wimmer.

Den theologiske licentiatgrad er 25 sept. erhvervet af sognepræst *H. B. Ussing*. Afh.: »Den kristelige vished. Apologiske undersøgelser med særligt hensyn til Franks' »System der christlichen Gewissheit». Opp: prof. H. Scharling og prof. Madsen.

Videnskabelige samlinger.

Universitätsbibliothek: Konsistorium har 5 sept. fritaget assistent, dr. phil. I. A. Fridericia for udførelsen af hans forretninger i tidsrummet 24 sept.—24 dec., for at han kan foretage en reise til udlandet i videnskabeligt øjemed.

Legater og stipendier.

Paa kommitetets budget — kommitetet er en med universitetet forbundet stiftelse, hvis øjemed er at yde understøttelse til studerende, dels ved fribolig (regensen), dels ved pengestipendier — bevilges aarlig til rejseunderstøttelser i videnskabeligt øjemed til yngre videnskabsmænd et beløb af 4000 kr., der fordeles, efter indstilling af konsistorium, af ministeriet for kirke- og undervisningsvæsenet. Portionernes størrelse bestemmes i hvert enkelt tilfælde. Dette beløb har i en længere aarrække vist sig utilstrækkeligt til at fyldestgøre de krav, som stilles till det, idet man har maattet afvise kvalificerede ansøgere, hvortil kommer, at de beløb, der have kunnet ydes i rejseunderstøttelse, som oftest ere uforholdsmæssig smaa, langt mindre, end ansøgerne have behov, for at et bedre videnskabeligt udbytte af rejsen kan opnaas. Konsistorium har derfor 9 juni andraget om en forhøjelse af denne konto med 2000 kr. Denne indstilling har ministeriet for kirke- og undervisningsvæsenet 27 juni bifaldet, og den ommeldte konto vil derfor paa forslaget til finansloven for 1884—85 (1 april 1884 — 31 marts 1885) blive optaget med 6000 kr.

— Regensen (et under kommitetet hørende studenterkollegium) yder fribolig, hvormed følger et pengestipendium paa 96 kr. aarlig, til 100 studenter, dels som boliger paa 2 værelser, bestemte til fælles bolig for 2 alumner, dels som eneværelser. Privilegerede til at nyde dette beneficium ere alle islandske, færøiske og grønlandske studerende samt tvende studerende med første karakter til afgangsexamen fra Frederiksborg skole. I tidens løb er de privilegerede alumners tal steget meget betydelig, navnlig paa grund af den stærke tilgang fra Reykjavik skole, saa at forholdet mellem de privilegerede og uprivilegerede regensalumner er blevet forrykket til skade for de sist nævnte. Bestyrelsen for kommitetets stipendievæsen (der bestaar af 3 professores consistoriales, valgte af konsistorium paa 5 aar, saaledes at 1 skal være af det theologiske, 1 af det rets- og statsvidenskabelige fakultet, medens den 3:dje vælges frit uden hensyn til fakultet) har derfor anset det for at være af paatrængende vigtighed, at der bliver truffet en lignende foranstaltning i de uprivilegerede ansøgers interesse, som der allerede ved reglement for kommitetsstipendiet og regensbeneficium af 11 febr. 1848 er fastsat for kommitetsstipendiet. I skrivelse af 19 juni har den indstillet til konsi-

storium, at der paa kommitetets budget for 1884—85 optages følgende. »Overstiger paa en gang tallet af de til at nyde regensbeneficium privilegerede studerende 20, skal tallet af de regenspladser, der kunne bortgives til uprivilegerede ansøgere ikke derved formindskes. De privilegerede ansøgere, som ved denne bestemmelse maatte udelukkes fra at erholde regensbeneficium, nyde, saa længe hindringen varer, en maanedlig husleje-godtgørelse af 20 kr., anslaaes til 2000 kr.« Denne indstilling anbefalede konsistorium under 17 juli til ministeriet, der under 25 s. m. bifaldt, at en saadan bestemmelse optages paa forslaget til finansloven for 1884—85.

— Blandt de legater, universitetet har under sin bestyrelse, er der et, I. L. Smiths legat, der virker for videnskabelighedens fremme, idet en betydelig del af dets aarlige renteudbytte uddeles i portioner paa 600 kr. og 1000 kr. til unge videnskabsmænd. Det har i aarenes løb vist sig vanskeligere og vanskeligere ved hjælp af dette legat at tilfredsstille den trang, der har gjort sig gjældende med hensyn til at fremhjelpe udviklingen af unge videnskabsmænd, dels fordi der blandt videnskabsmænds dyrkere er en større tilgang end tidligere, dels ogsaa fordi universitetet under den nu værende trang til fra de enkelte videnskaber at udsondre særlige grene af disse og gjøre dem til gjenstand for et mere indgaaende videnskabeligt studium ofte maa ønske at kunne understøtte slige specialstudier. Konsistorium har derfor i skrivelse til ministeriet af 19 juli udtalt ønsket om at have andre midler, der i denne henseende kunde supplere Smiths legat, og idet det navnlig har henpeget paa kommitetets midler, har det indstillet, at der paa kommitetets budget for 1884—1885 optages forslag om bevilling af 5 stipendieportioner à 1000 kr. til understøttelse af unge videnskabsmænd. Ministeriet har 25 juli bifaldet, at forslag til en saadan bevilling optages paa forslaget til finansloven for 1884—1885.

Innehåll:

- Rudin*: Evighetsvinkar.
Wikner: Predikningar.
Blessing: Prædikener.
Voigt: Die XII Tafeln.
Fulda: Das Verbrecherthum.
Rittner: Zur Pathologie des modernen Strafvollzuges.
Hostinsky: Die Bedeutung der praktischen Ideen Herbarths für die allgemeine Aesthetik.
Müller: Ptolemæi Geographia.
Lütken: Peter Willemoës.
Lundell (Prytz): Comoedia om Gustaf Then Första.
Brinckmeyer: Die provenzalischen Troubadours.
Kuhn & Klatt: Literaturblatt für Orientalische Philologie.
Schiaparelli: Monumenti Egiziani.
Aars: Sokrates.
Aars: Endnu lidt om Sokrates og Xanthippe.
Pauli: Altitalische Studien.
Wilken: Die prosaische Edda II.
Olsen: Runerne i den oldislandske litteratur.
Weierstrass & Schwarz: Formeln und Lehrsätze zum Gebrauche der elliptischen Functionen.
Hann: Handbuch der klimatologie.
Tissandier: Vetenskapliga tidsfördrif.
Remelé: Die versteinungsführenden Diluvialgeschiebe des norddeutschen Flachlandes.
Hildebrandsson: Samling af bemærkelsesdagar.
Bergman: Gotlands folklekar.
Quousque Tandem: Der sprachunterricht muss umkehren.
 Universitetsangelägenheter (Upsala, Kristiania, København).

På Nordisk Revy prenumereras antingen genom posten eller bokhandeln. Pris för år (16 n:r) 3,75 (utom postarvode), för prenumeranter å tidningen Upsala 2,50.